КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Массо а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

(С В Е Т)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Советен Министрий Советен орган

Орган Чечено - Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР.

ГАЗЕТА АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ | 94 (4366). | ЕРА, 6 август, 1970 шу. | Мах 2 кеп.

КПСС XXIV-ча СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ

Лазарева Юля Грозненски химкомбинате лаборантка я 1965 шера дуьйна. ХIинца хаьа тIера йолча Юлас сиха Iамаю лаборантка говзал. ХIинца фенолан ацетонан чоьлтане анализаш йоьх иов. Лазаревас, тIаьдика йоле продукци мара чаккхьяийтац. Цхьа комсомола бюро члениа хержи из.

СУРТ ТIА: Лазарева Юля шен белхан йоккхаш йолуш.

С. ХУГАЕВА сурт.

БАРХI БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Пятилетка тIехьарча шера план хенал хьалха кхоачашъеш лархIаш ба укх шера Новогрозненски мехкадьтта чкадаккхача заводо технологаш. КПСС ЦК XXIV съезда сийне къахьегамо вахте эттача установкий коллективашта юкъе дIайолаьхь белгалбаьлла бархI бетта план кхоачашъеш технологаш. Царна юкъа а Н. Горбатенко керте латтача № 21-2 йолча установкин коллектив. Селхан кхоачашъяьй цо мехкадьтта сийрде продукци арахецара бархI бетта план. Ер бутт чаккхбаларехьа планал совгIа арахецаргъа итт эзарза сомий мехала продукци. Иштта дика къахьег ш. Чурсунов, Догтев керте латтача установкий технологаш а.

Пхи шера план кхочуш а яьтIайоагIача пятилетка чагог къахьегаш а установкий а заводашъ. Селхан кхоачашъяьй пхи шере план И. Н. Вольмаков керте латтача установкий технологаша, хIьта Ф. Н. Пирожев куьйгалдеш установкин коллективе кхы а хьалха кхоачашъяьй пхи шере задани.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

МЕХКДАЬТТА КIЕЖ ТЕХАЙ

КПСС XXIV-ча съезда сийлинца накъъаккхара яьхе яьиначе «Грознефтеразведка» треста Али-Юртовски кIоарга бурувдеттача конторерча мастер Черников Григорий Денисович керте латтача бригада боккха къахьегам толам баьккхар селхан, 5-ча августе. Цо буруа тохача № 132 йолча скважина йоккха мехкадьтта кIеж техар. Дийнахь буси 10 миллиметр хулача штуцере гIолле скважино ехаш дола мехкадьтта 150 тонн я.

Скважина кароерзача белгальвьина дика къахьийгар Гусаков Николай Дмитриевич керте латтача мехкадьтта доахарий коллективо. Иштта цига шой хьинар ца кхоадаш къахьегам хилар участка начальник А. В. Дадиченко, вокхагIрерьб гIевиль П. Е. Шевенцев, кхыбараш.

З. СЫЗОВА,

Али-Юртовски кIоарга буруудеттача конторе техническе отдела инженер.

ХЬАЛХАРА МОТТИГ ЯЬККХАЙ

Парте XXIV съезда сийна вахте эттача Гудермеса вагонии депо болхлоша политически а къахьегамо а хьинар айденаче хьале деддар Ерригсоюзни машиниаьхьахой Ди. Цу вIейна накъайолгIаш лакха хьоккдамаш хаха карагIдаьлар царна. Толаме кхоачашйир вагонашта ремонт яра ворхI бетта задани.

Уж толамаш доахача хьаза декъа лаьцар цхьа дезал сиина барт тайна къахьегаш хьайоагIача сборочни цеха коллективо. Цхьаккха бутт дIабоьлл цо декхараш производствении плани кхоачаш ца еш. КIелига ван дукхача хана деш болх а беш йоккха опыти лакха говзалл яраш. Хьехамна а гIулакхаш а цар деш дола новкъостал доккха да. Цеха болхлошта хьалхашка латтача декхарех эггара лоархIаметIа дар цалаадаш къахьегамо овсарле лакха хилийтар да. ХIаьта из де цар вIаштIехь а доал.

Вагонаш хьагIаьйер Н. С. Маринин дукха хоьаца дикр болх беш ца ва. Шейна хоьр хьуда из деш болхача безамца хIаьхьех во къаьлача болхлошта. Со эггара хьалха депо болх бе воличчуча хана сона къахьегам безабалийтар иов. Маринин ва. Цо хьахкъале хьехамаш доьра, эша книжкаши инструкцеши гелар. Цул тIехьагIа экзамен эцача хьисапе аз фу даьд, фу Iомадьд ха гIергаш хаттараш деш ха дIахьора. ХIанз бригадир ва са, парте кандидаталла дIайийцаа дукха ха йоаццаш. Цига вахa сона могадаьрн рекомендаци синарнов. Маринин вар. Дукккачарна новкъостал айьд. хIанз а новкъостал ду Николай Семеновича. Цул дукха цар барвил сод цуна, шоай вешийла, даьл башхагIа хетад из. Уж ба вагонаш тохераш — слесараш новкъостий Магомедов, Шевченко, Лысенко, кхыбараш.

Массане а опыт дIа-юха луш, вIаша гIо деш, Iомалуш вIашатIехьбаьккха ба цехе болх. Безам тIабохийташ къахьег слесараша новкъостама Сайпаева, Лысенкос, вежараша Абдурзакоаглар, Батаева. Иов. Батаев бригаде эггара къонагIвола болхло ва. Цо болх бу дукха ха ца а бригаде къаьнагIболча болхлошта хоьр хоа цуна.

Бортникова Раиса тха бригаде болх беш я. МаIача вахад а тIех къахьегаш шийгара хьоккам тах пу хьинар долна кхалсаго. Ремонт яь яйначе вагонашта цгаин уттаеча цо пIеца, сиха бу шиъ бола. Шоай белха тIа гIалат ца доалийташ хьабоагIа бригада болхлой. Цхьабакхьа, Раисас чакх-м доалийтаргдац гIалат ца хова доале а. ДикагIвола малар лоархIача цуна В. И. Ленина юбилейна накъайоагIаш къастта дика къахьегарах «За доблестный труд» яха медаль елар. ХIанз еррига бригада парте XXIV съезда сийна вахте латтача хана ше ца кхоеш вахъхьег Бортникова Раисас. Мацашнаькъахой Ленин накъадоагIаш социалистически яьхе хьалхара моттиг яккхарах карара цера тела Ше вымпел хьожайир тха коллективана. Шоай къахьегама лакха мах барех раьза хиннача болхлоша кхы а дикагIа, овсарегIа къахьега дош делар. Цеха болхлоша мишта къахьег дувцамича деза, ер юбилейни шу чаккхдалалехьа коммунистически къахьегама сийлен цIи яккха гIерташ из хилча.

С. ГЕЛИСХАНОВ.

Гудермеса станца вагонии депо сборочни цеха бригадир.

ДАЬХЕННА—ЯЛАТ!

Республика юбилейни шера ялах ка бола ялат 87 эзар тонни, хIаьта хьажаIаши лугем тIехьа 128 тонни ялат дохка деза. Селхан Iуббайна вай колхозий совхозий хьаттамкара пачхахьалкхен пунктамка дIаккхьачад 111148 тонни ялат. Дерригa дохка дезача ялатах 80 процент дул иол.

Самардийнахь пачхахьалкхега ялат деза баьлар республике эггара дукхагIа ялат кхоаеш боле Грозненски района механизатораш. ТIехьарча кхаь дийнахь Дальев вухбараша эзар тоннал совгIа ялат чу а тесса дерригa дехкар 21 412 тоннага дIакхочадир вир.

Республика яйтта районах шийтта ка боле ялат декхара вай тIехкхоачашъяь яьньай. Цхьабакхьа хIанз а ялат декха баьннабац Наьсарени МалгIабикен районий кхаш леладераш. Наьсран района укх тIехьарча кхаь дийнахь 700 тонн ялат дIаделлад Даьхенна. План кхоачашъера кхы а цар дохка дезаш дика ялат 800 тонн да. ХIаьта МалгIабика района тIадисе ялат 1214 тонни да. Укх деношка геттара кIезига ух цар боахамашкара ялат дIайийкча пунктамка ялатах етта котомашкийш.

Ялат чуййна доллаш латте а дукха балкаш де хIанз а ялаш леладарий де дезаш.

Чуййина йол Iалашбеш, [illegible] ра шолагIа культураш дIаюаш, гуражь иача культурашта лаьтташ оахам ба уж.

Тха — планал совгIа

Республика колхозийи совхозийи фермий на лаладераша КПСС XXIV съезде даьх доагIача тайнара накъадоахара шерра социалистически яь а йоарийкь далан хьакка кхоачашъяьй пачхахьалкхенга тха дохкара шера план.

1-ча августа республика яш лаладераша Даьхенга доахе тха задати дезалех 3320 тонни да, планах доаха дезар 3230 тонни доаь.

Юбилейни шера эггара локкагIа дола тьоахамий дахарий Шелковской Наурски районий фермий къахьегамхой ба. Республика дерригa доаьча тхах 75 процент цу шиъ района тха лаладераша итоен.

Шелковской района боахамаша тха доаьнара план 109 процент кхоачашъяьй, хIаьта наурцаша — 102 процент. Цу даьнье иштта лаьа тьоахамаш дахад МалгIабика, Нохчи - Юрта, Шелко районий колхозашен совхозашен.

Селха укх хана дехкача ворхI процент дукхагIа дехкад тха юбилейни шера вай боахамаша.

Иштта толам боахза эттта баьннай республика юкъера лоархIача хIара устагIанна тIера тха дукхагIа ларгар баьнаи доаьш. Укх шера хьалхорча ах шера хIара устагIанна тIера дайнахь тха 4,3 килограмм кинар а совхи цу юкъах дехкаечун 0,6 килограмм дукхагIа. ХIаьта Шелковской района боахамашка юкъара лоархIача хIара устагIанне шера даьнна тха 4,9 килограммега дIакхаьчар, иштта а дукхагIа даьнндар тха «Шелковской» яхача племсовхозе — хIара устагIанна тIера ворхI килограмм.

Жа лаладеча фермашка укх шера дукхагIа даьбад жа, хIаьта хьоахама Iоахарий дукха хIанз ца, къастийтам хьалхаду.

Планал совгIа тха доалеш ба хIанз республика боахамий къахьегамхой.

КПСС РАЙКОМА ПЛЕНУМ

Самардийнахь, 4 августа, КПСС Сунженски райкома пленум хилар. «КПСС ЦК июльски Пленумех КПСС Нохч - ГIалгIай обкома XIII пленумех итогаши районни партийни организаце декхараш» яха доклад йир КПСС райкома хьалхарча секретара К. П. Аристова.

Прениех къамельаш дир «Победа» колхоза председатела, Социалистически Къахьегама Турпала В. И. Емельянова, МРО «Сельхозтехника» управлене начальника П. С. Табако, XIX партсъезда цIерагIча колхоза керттерча агронома Н. Н. Золотухина, «Ассиновски» совхоза директора Н. А. Лазутина, Сунженски оросительни система управлене начальника Н. Н. Чульгина, Кирова цIерагIча колхоза доярка, М. А. Рыбалкос, Орджоникидзе цIерагIча колхоза председатела А. И. Точиева, юртбоахама продукташта заготовка ярей дикален волча инспектора В. Н. Кравченкос.

Керлача пятилеткаш юртбоахама продукци алсамъяккхара хьакъехьа цошаи тIайийцар пленумо.

Пленума белха юкъе даькъа лаьцар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретара М. А. Дорохова.

С. БЕРДОВ.

ЮРТАШКАРЧА КЪАХЬЕГАМХОЙ ЛОАРХIАМЕ ДЕКХАРАШ

Йоккхий событеш я вай мехка кулаш латтараш. Коммунистически парти а дерриге советски халкъ а КПСС XXIV съезда накъъадолаш да. Партийни организацешка ювцаш латт КПСС ЦК июльски Пленума итогаш, массехьа а цхьа барт а болаш къобалью цун решенеш.

Дукха ха йоаццаш хиннача КПСС Нохч - ГIалгIай обкома пленумо йиза къобалйир КПСС ЦК июльски Пленуме белха итогаш, «Юрта боахама дакъера парте аргIанара декхараш» яьна йолча КПСС ЦК Генеральни секретара иов. Л. И. Брежнева доклада тIа а Пленума соцам тIа а белгадаьв выволаши предложенеши, хIаьта уж дувцилга йоаццаш кхоачашъяра тIа'а ийнар. КПСС ЦК июльски Пленума решенеш иштта къобалъю хIанз республике чакхъювлаш латтача КПСС горкомий райкомий пленумашка, юххьанцарча партийни организацей собранешка.

Парте XXIII съезда, КПСС ЦК Пленумий решенеш кхочаш а еш. Нохч - ГIалгIайчен юрта боахама къахьегамхоша цхьадола толамаш дьахад юрта боахам дегIабоалабеча. 1966—1969 шерашка юкъера лаьрхIача хIара шера чуена юртбоахама продукци 130.8 миллион сома мехьа. 1962—1965 шерашка хинначул 31,7 миллион сом дукхагIа я. ДикагIа хьувкь кхашка дIаюа культураш, лакхъенний хьайбай коа тIарча овлхавариЗ продуктивность. Республика колхозашен совхозашен дукхагIа чудехь ялат, шокара свекла, бьцaлaдараш, коартол, сом, комсаш, хьайбай продукци. Шерра деш латт мелиоративни белхаш. ЧIоагIъений колхозий совхозий экономика, юрташкарча къахьегамхой вахара хьал тоадениад.

Цхьабакхьа юртбоахама производство дегIайоалаяра темпаш хIанз а дикка лоха я вай. юрта боахама продукташ йоахилга алсамдаккхара резервах лерттIа пайда эцац. КПСС ЦК Пленуме белгаладьха юрта боахам дегIабоалабечара кхоачамбоацараш дерригаш а вай республикага а кхоачаш да. Цхьадолча боахамашка во хул дIайийна хIамаш. лерттIа пайда эцац латтах, техниках, удобренех, кхыйолча материальни ресурсех. геттара веала латт хьайбаш дебадара, цар продуктивность лакхъяра гIулакх. Республикерча партийни организацеша, советски юртбоахамен органаша лерттIа къовсам лоаттабац йолаш йола юрта боахама продукци йоаккхилга алсамдаккхара а цунта хIеддар лохдара а резервах пайда эцара. Юрта боахама а мелиорацен хиш боахамен а министерстваша, «Сельхозтехника», «Грозвино», «Консервплодоовощ» объединенеша боккхача уйла тIа а йохийташ къестолаш колхозий совхозий экономика айяра лоархIама дешаш.

КПСС обкома пленумо ший решене тIа уж дешаш белгал а даьха дIалийхар партийни организацешкарен советски а юртбоахама а органашкарен латтахи техникахи пайда эцилга тоалелга. колхозий совхозий производства эффективность лакхъелга. Къахьегама овсарле дегIайоагIилгек юрта боахама продукци яккхарга дIадолдар лохделгеи Iалашдар. Пленума соцам тIа белгалдаьхад юрта боахам дегIабоалабеча гаргарча шерашка партийни организацешта хьалхашка латта холдам болаш дола декхараш.

Юрта боахам дегIабоалабара дакъера керттера проблема я гаргарча шерашка ялат чудахьилга алсамдаккхар. И декхар кхоачашдарах тайна да мехка экономика дIало дегIаер, советски нахьа вахара хьал тоадалар. КПСС ЦК июльски Пленума решенеш тIа белгалдаьккхача тайнара беррига мохк хьайцача юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара чубаха ялатий культурай хьувкьам хIанзачул 4 центнерел кIезигагIа боацаш лакхбала беза. Иштта шерагара шерага дукхагIа чуя еза шекара свекла, баьцалдараш, коартол, кхыдараш. Из декхар хала дале а кхоачашдулургдолаш да. Из хьаьекх хIара шера лакха къувкъамаш чуккухьача вай хьалха латтача боахамий опыто. Шаьхьа во тоадьна тайпара тоаде деза латтта. дIадуа фу эггара дикагIа хьувкъаш дар хила деза, севообороташ юкъейоалае еза, кхаьча ялат хIайа ца доалеш чухахьа деза.

Дикхий декхараш да хьайбаш дикка дебаде а цар продуктивность лакъе а езаш болча вай хьайбаш леладераштe хьалхашка латтараш. Пятилетка чакхйоалаш юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара йоаккха шура, хIара яхкиеча котамо тIехьара чудахьа фуаш, хIара устагIанна тIера доаккха тха дикка совдаккха деза. Из дича хIара колхоза, совхози торо хургья шера-шера пачхахьалкхена плахал совгIа дикка продукци йоахка. Дерригa колхозий совхозий боахам болхлой шоай доалахьдараш а тIехьа доакъарца Iалашде деза.

Ерригa юрта боахама продукташ яхара дакъъера парте хьаьхашка оттадаь декхараш кхоачашдара дикза даргдоаца хIама да клашкарча а фермашкарча а халача балхашта механизаци яр. Цу гIулакха эша хьалаш долаш де вай. ЧIоагIа лоархIаме да ерригаш тракторашка а юртбоахама машинашка а лакха овсарле йолаш боах бойтар, колхозий, совхозий, «Сельхозтехника», ремонтни база чIоагIъяр, механизаторий кадраш боахамашка соцаргбола гIулакхаш чакхдахар. Шерра юкъе доаладе деза трактористий, комбайнерий, кхыбарий балха безам тIабохийтаргбола мероприятеш кхоачашъелга.

Юрта боахам дегIабоалабеча шоашкара доагIа дакъа лаца дезаш я промышленни предприятеш а. Шоай керттерча производствана новкъарло а ца еш шоашка хьае йиш йола юрта боахама эша механизмаш, колхозий совхозий машинашта эша оатхалаш хьае еза цар, шефски новкъостал де деза гIишлош хьалъеча, халача балхашта механизаци еча.

КПСС ЦК июльски Пленума решенеш кхоачашъеча чIоагIа лоархIаме гIулакх да производствана интенсификаци ярах бола колхозий совхозий кулгалдеча кадрайи специалистийи бехктохам лакхбар. ХIара колхозхочоа, совхоза болхлочоа шийх боахама да хетартволаш, къахьегам дукхабеларгболаш хIетам бала беза юрта боахама къахьегамхошта.

Керлача лагIа тIа баккха беза кхы юкъе бу организаторски политически болх. Къахьегамхой хьинар айдергдолаш цар творчески инициатива дегIайоалаергйолаш хIара колхозе, совхозе шерра йоарже еза КПСС XXIV съезда толамца духьа вахара хетаь социалистически яхь.

Кхоане ювцаш дилдлийта йиш яц таханара декхараш а. Вай лоархIаме декхар да укх пятилетка план кхоачашъяр, дувцилга а йоаццаш кхоачашде деза укх шерара социалистически декхараш.

Беррига иза КПСС ЦК июльски Пленума решенеш кхоачашъяра тIабахийта!

ДЕКХАР КХОАЧАШДЕРГДА

Пятилетка чаккхьела гарга ма гIорт дукхагIа хоз вайна юбилейни къахьегамий вехтера доаг гIолдоахка ховмаш. Цхьанна сага, цхьанна коллектива лаш тIехьа йиса.

Тха совхозера ахархой а ба из уйла йолаш. Ленина шу белгалдаккха яьна шоаш деана доаш кхоачашде ооргагIбаьннаб уж. Цу къахьегама вахта цар дякх. хьаьнар айдаьд КПСС ЦК июльски Пленумо решенеша, хьайIа-доагIача шера чарт бетта парте XXIV съезда хьехадарах баьча хоамо.

Гектар беркате хилийтара тхоай Наьсарен районе хьалхале цхьаннега а дIалургьяш оаха, яьна шоаш дIайолаьв социалистически яхь тешаме дIахьу цар. ХIара гектара тIара 20,7 центнер ялат чуда дош деппадар тха ахархоша укх юбилейни шера. ХIаьта цул лаккхагIа декхар цIаккха тIа а ийпадар.

ХIанз гуш да уж шоай деша дай болга. Зеьга дайнадац цар хьийга къа. ХIанз чуйна дала доахь тхо уж ялаташ. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 25 центнер совгIа ялат доал. Укх шера ерригача совхозо пачхахьалкхенна планах дIадала доагIа ялат (2500 тонн) дIадениа даьнад тхо дукхьад цхьан Экажкъоигий - Юртарча отделене кхашкара 30 совгIа комбайн йоалл тха кхашка укх деношка из болх беш. ХIара жмотах пайда эша гIерташ къахьег дукхтача комбайнераша. Церна юкъе белгалбеннаб Евлоев Вачагири, Дзеятов Мухтар, Кациев ГIайнурад, Экажев Мажит, кхыбараш. Царех хIаране 1,5—2 норма ю.

Терхам тIаухийт оаха губре хьагIаккхачалехьа цу ялатах мукъадаьннача цхьаьолча латташ тIа кхебе безача шоллагIча хьувкъама е. ХьажкIаши гречихен вIашагI а беш дIахоь оаха. Цул дикагIа доакъар вац хьайбашта. 500 гаргга гектар лаьтта дIаладе пад цу культураш хIаьхлехьа. Из болх дIахо беш ба.

Кастта чуцие долалургда тхо хоаьй 500 гектар совгIа лаьтта дIа а лаьцa яда коартолаш я. ЧIоагIа Iуьаьл даьх церна механизатораша. Сона хеташ оаха дIахьалва лайрхIачул дукхагIа транспорт, нах, техника энергие тхона цу балха. ХIана аьлча иштта атта хургдац нийсал боккха хьувкъам чуцна.

Цулахьа хIаршахьа кхйчо еш да тхо. ХьалхагIа из болх лерттIа чакхбаьккха торо хилапар тха коартолаш чуца машинеш кIезига хилара. ХIара звенона цхьаьна, а кхачапар. Укх деношка цIена кхоъ картофелекопалка еннай совхоза.

Звеньевойш Албогачиев АртагI, Аушев Юсап, Хидриев Къурейш, Сапралиев Махьмад, кхыбараш шоай гектаршкашка декхар дIадоаийташ а уж кийчбеш а ба.

Хьувкъамга дилача тешаме эла йиш йолаш да тхо цаI-ах задани кхоачашъергья яьна (план 3600 тонн).

ЧIоагIа раьза ба нах партеи правительстваи коартолаш дIачуэцача даьча хуацамашта. ХIаьта тха декхар да цу решеней чулоацам парга кIоаргагIа дIабоазайта. Цу гIулакхо кхы а дикагIа айдергда пайха хьинар.

Х. АЛБОГАЧИЕВ.

Наьсарерча «Экажевски» совхоза керттера агроном.

ДОАКЪАР ТОЪАШ ХУРГДА

«Хьайбай боахам лакхбара вайна керттера эшар — из доакъар, доакъар, цIаьхха а доакъар да... хилланза дукхагIа дакха деза массе а тайпа доакъар — йол, геназ, селос, баьца хьоар, доакъара овлаш». — белгалдоаккха июльски Пленуме яьча доклада тIа Л. И. Брежнева.

Пленумо баь соцам дага а болаш беррига иза гIабахийтаб Урус-Мартана района хьайбаш леладераша доакъара база чIоагIъяра.

ДIадахача Iай доакъар шортта Iалашдарах йоаккхаш йола продукци лох ца йоалийташ Iаттара даьхар къахьегамхоше хьайбаш. ХIаьта укх шера а беррига иза тIабахийтаб цар Iаи замалехь хьайбашта шортта гIоже ноцей доакъар хилийтара.

Планах 14405 тонн тайп-тайпара доакъар Iалашде дезаш ба укх шера тха хьайбаш леладероц. Царех йол 6506 тонн. ХIандале Iалашдаь даьннад 11400 тонн доакъар, йол — 5671 тонн.

Тха механизатораш йол хьакха болалуш дукха йоачаш хулар. ХIаьта тIаьха йоллашехьа аргIаш дича йол тилха мегар. Из аргIашка латташехьа йокъяра 28 йокха мощность йола вентилятораш Iалашйир боахамаша. Царех цхьаь «Горец» совхозе йол йокъаеш 17 вентилятор яр. Цу гIулакхо торо хилийтар екхай хилалехьа диача ахьа 2 эзар тонн Iалашъе.

Шортта йол Iалашъе торо хуьйт тIеххьарча шин шера баьмаш дIаюа лаьтташ 12—13 процент шердаро я. ХIаьта царех цхьадола лаьтташ хий дехкаш а да. Цу кхашкара хIара гектара тIара Iалашъю сиха йол 70 центнерага дIакхоач. Дика Iалашду доакъар «Горец» совхозе. ДIадахача шера хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 30 центнер йол яьлар боахама къахьегамхошта, хIаьта укх шера кхы а дукхагIа я гектара тIара чуяхьа йол.

Геттара дика вIаштIехьдаьхад доакъар Iалашдара балхаш Мичурина цIерагIча совхозе. Доакъар Iалашдеш лаьрххIа бригада я укхаза вIаштагIьелла. Цу бригада къахьегамхоша йол Iалашъяра балхаш хIанзале 138 процент даьдаьхад. Цудухьа тамаш а яц цар хьайбашкара йоаккха продукци денгара денга лаккхлуш хилар. Пачхахьалкхенга дулх, шура йоккара шера план хIаяльа кхоачашъяь баьннаб уж.

Лакха хьоахамаш доах соахк вIашагIьеллача кердача «Гойтански» совхоза къахьегамхоша. Йол Iалашъяра план 104 процент кхоачашъяь цар. Цхьабакхьа, кхоачамбоацараш а да цу балха юкъе. Iалашдеча доакъарга дIадолдар планах лаьрхIачул лаккхагIа да. Из иштта хургдацар техникага лерттIа болх байтаре, вахьа къахьегам кийса вIаштIехьбоаккхаре.

А. МАТЮШИНА.

Урус-Мартана района юртбоахама производственни управлене керттера агроном.

БАЛХАШ ХАННАХЬА ЧАКХДОАХ

Гурахь йийна культура чуэцапцех, бешлаш Сунженски района XIX партсъезда цIерагIча колхоза кхаш леладераш бIаьсти йийнача культурашта гIулакх лоаттаде. гурахь йийна культурашта лаьтта кийчде, доакъар Iалашде. Укх тIехьарча итт дийнахь фермашта юкъе хьалъеттай бIаь тонн совгIа тайп-тайпарча баьций, моцерии йол. ХIаьта цукха, кIи, гороха чах цу сахьате кхай йисте чьагул а дий аргIаш ду. ХIанзале 160 гектара тIара 658 тонн ча аргIаш даь дIоттадаьд. АргIаш хьалдотташ ва къона механизатор Протопопов Петр. ХIара денна лакхъю цо ший балха говзал. Цудухьа план 24 тонн йолча сменах 30 тонн совгIа чах аргIаш де кхоаду из.

Механизатораш летаIаш ба ялат оарадаш ча гулдеши дукхагIа болаш гамаж йоь яхаш. Дика дар, — йоах цар. — комбайнех гамаж гулъю приспособленеш кхахача. Цхьабакхьа, цу приспособленешка болх бе Iемабац бригада механизатораш.

Боккха теркам тIабохийт бригадира Душин Алексей тIадоагIача шерарча хьувкъана. Укх шера дIадоагIболча культурашта лаьрхIа хIанзале 180 гектар лаьтта ахдаь бригада механизатораша. ДТ-75, ДТ-54 маркех йолча тракторашца оах из звеньяшка. Цу тайпарча цхьан звене хилл вIаштIехьдаьлар са. Кхай тIа сох кхийттар лаьтта оахаш бола трактористаш Карцев Виктори, Мулишев Григорий, Бородин Михаили. Дика оах цар лаьтта. Аьхача лаьтта боал тIИарг техача сейка нийса ба. Атта хургда цу кхай тIа планировка е.

Хьувкъам кхебеча агротехника кхоачашъяра гIулакх оахача лаьтта тIара холлу. Цудухьа цахалдаш тIахьожая лоаттабу агроном А. Душига трактористаш сменах баь бола хьамаш оахам дика дой хьожаш. ХIаьта лаьтта 22 сантиметрал кIоаргагIа оах бригаде.

Дика къахьег лаьтта оахаш боаккхача механизатораша. Сменах 3,8 гектар аха дезача цар юкъера лаьрхIача 4,5—5 гектар оах. хIаьта оахам дика ду. Шоай къахьегама толамаш хургйолча КПСС XXIV съезда хетаду механизатораша.

П. НОВАКОВ.

РЕСПУБЛИКА ЖУРНАЛИСТИЙ СОЮЗА ПЛЕНУМ

Самардийнахь Грозне хилар Нохч - ГIалгIай АССР журналистий Союза правлене пленум. «В. И. Ленин ваь 100 шу дизарца дувзадена газетий редакцеша, телевидене, радио баьча белха итогехи КПСС XXIV съезде накъъадолхаш республика журналисташта хьалхашка латтача декхарехи» доклад йир пленуме республика журналистий Союза правлене председатела заместитела нов. А. А. Ковалев.

Докладах лаьца хиннача прениех къамельаш дир: республика телевидене керттерча редактора М. А. Саламова, «Машиностроитель» (завод «Красный молот») дукха тираж йолча газета редактора К. Д. Соколова, «Красное знамя» Гудермесски газета редактора Н. В. Заздравне, республика радиовещане керттерча редактора Х. М. Галаева, «Ленина некъ» республикански газета письмой отдела заведующе С. М. Таусова, «Грозненский рабочий» партийни отдела заведующе И. С. Гогуев.

Пленуме къамаьл дир КПСС обкома хелайоазон, телевидене, радио сектора заведующе А. Я. Боровина.

Дийцача дешах лаьца соцам тIайийцар пленумо.

Т. А. Гладкова Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота елараш дола

НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

БIаргаш зайнарий общество дукхача шерашкеи лакхха хIама доапаши болх бараш а вьнча дийнахь деиз кхоачкъа шу дизарца дувзаденна а Нохч - ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республикий Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла.

Гладков Тимофей Акимовича — бIаргаш зайнарий Ерригроссийски общества Нохч - ГIалгIай Правлене Президиума председатела.

Нохч - ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель Н. АЛМАЗОВ.

Нохч - ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретара хьалхара Т. ЭСЕНБАЕВА.

г. Грозный, 1970 шера 3 август.

К. П. Алексеевна Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота еларах дола

НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Общественни вахаре дукхача шерашкеи лакхха хIама доапаши болх барах а вьнча дийнахь деиз кхоачкъе итт шу дизарца дувзаденна а Нохч - ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла.

Алексеев Кирилл Петровича — пенсионера.

Нохч - ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель Н. АЛМАЗОВ.

Нохч - ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретара хьалхара Т. ЭСЕНБАЕВА.

г. Грозный, 1970 шера 3 август.

П. П. Семенченкова Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота еларах дола

НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР ЛАККХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Полиграфе даькъе дукхача шерашка а дикка хIама доапаш а болх барах, общественно - политически вахаре хьинаре даькъа лацарах Нохч - ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лаккхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла.

Семенченко Павел Петровича — пенсионера.

Нохч - ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель Н. АЛМАЗОВ.

Нохч - ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретара хьалхара Т. ЭСЕНБАЕВА.

г. Грозный, 1970 шера 3 август.

Грозненски электромеханически завода литейни цеха болхлоша овсаре хъахьет юбилейни шера. ХІара бетта задани тІехкхочушъю цар. Къьастта дика болх бу «За доблестный труд» аха Юбилейни медаль елаеча стерженщица Лаптинова Еленас. Сменин норманаш 140—150 процент кхочашъю цо. Партин XXIV съезда накъайоагІаш кхы а дикагІа, овсарегІа къахьета доги деннад цо. Лаптиновас.

Сурта тІа: Лаптинова Елена болх беш йоаl.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДЕГА БЕЗАБЕННА БОЛХ

Дикка хаза и Талхиев Юсап Карабулакерча «Грозгазстрой» № 2 йолча СМУ болх беш вола.

Дукха хІама дезар из хІанз ше беш болча балхара кхычахьа вахийта. А болх атта хилар дац из, хоаш да шархалщара, кирпичащцара болх мел хала ба. Юсап хІанз ше болх беш а кулгалдеш а йолча, ерригача управлене хьалха латтача бригаде чуухар кхы низ ба. КІоаргга дег чу йиллай цунна из професси укх итт шера. Из хьахьокх цун гІулакхаша, оамалаша, вахаро.

— Дукха балхаш хиннад аз — йоах Юсапа. — укхаза валелха, безам тІабодаш, дега салоІам бергбоалаш болх хорабигІалар. Юххере а, мишта вера а ба хоаш гІишлошьераш болча балха вера со. Кхыметтел ийса кирпичаш Іойлла а хапар соне ку хана, хІэзигга болх бича юкъ лазайоалар. Бакъда дог эккхавзар са кердача балхах, хиъаза се а цевоалар сайна из шигга дукхабезабалхарах.

Цуцухьа Советски Эскаре гІуллакх дах цІавоагІаше а ший бригале юха вера Юсап. ТІаккха хукха ха алаехха бригадана кулгалде эттар. Ер ворхІагІа шу ха из цу 16 саг чувоагІача коллективана керте латта. Иззал ха к цу бригада сий цІаккха а ца ложа. Шу чаккхдалащ цо задание 130—150 процент кхоачаш ца еш.

Карабулакe листо урагІдахача цІеношта юкъе дукха дац цар кулгаша хьаз ца деш, уж ковкъостала ца болхаш.

Къаьстта айденнача хьинарца къахьег Юсапа бригада укх дезача юбилейни шера. Ялх бетта задани 135 процент кхоачашъяьй.

— Мишта аІаштІехьдоал шун шигга дика къахьега, котало дІа ца дела? — аьнна аз хаьттача:

— Бакъдар ала деза 1а, — аьлар ха яхача кхалсага Баркинова Розас, — хьинар айдер Юсап ва. ХІана аз а арга аз. Ер кулгагІа шу да аз цунна болх бу, дика вовз. Цхьан сахьата а тхоах саг хьабе болх боаш [illegible] цхьа доккха де хугІ [illegible] ворхІагІвоал ца тигара [illegible] гучаяьлча чІоагІа, хала а деташ бехкаш доах. Цу тІа цІаккха а хІо а этта команда телаш латташ а тургаш хьона ца. Тхоаш хІара лел дукхагІа ше бу ца болх, хІетта ца ховча дІахьеха а гІо де а ха корайоагІа. Из саина волча сага футтаро е кер чу а хоссаш, масане а лакуигІ, барт тоа. Барт хилча халонаш а довкъа мича ху.

Ишта тешал ду цуна кхыча болхлоша Ковальковская Надеждас, ткъаь шера гІишлошьеш хьавоагІача Брикенко Дмитрий Александровича, Мальсагов Іумарас, Ярошая Любас, кхычар. Ишта шоай коллективана сийдеш бола кулгалхой дукха нийслаш.

[illegible] къайолча коллективаш [illegible] дукха [illegible] даладехьа [illegible] шоллагІ[illegible] [illegible] Юсап бригада из дац. [illegible] ше [illegible] хо-вий саг мара хувца [illegible] цун коллективе, [illegible] хІара дІа [illegible] гІа долча совгІа сатесса а бахабац. Цхьанца бахьан нийсденна къьастар а юхавоагІа. Советски Эскарера цІавоагІаше а юха мастерок бе а едла укхаза къахьета вола Тебоев Алихан. Кхыча бригадашкара хьа а бахки шуга болх бе бевам ба тха, аьнна, Юсапа коллективаца хьайира Сидельникова Лидаи Маслюкова Аннаи.

Юбилейни медалаш этаре дукхагІа цу бригадерча болхлошта елар. Юсап а юкъе волаш. Дукха а цуга Сийлен грамоташ, кхыккха ма дезза дІадолаш из дешар бергІатаца, премеца белгал даьккхаш.

Говза кулгаш долаш нах ба аьнна Карабулаке дІабейзаб шун бригадашара нах. Да а да цар гоза кулгаш, моллагІа гІишлошьеча мел эша болх хьабе хоаш ва церех хІаравар (комплексни бригада я из). Ший бегата хух цар етта гІишло, цІенош. Дукха ха йоаллаш цхьан бетта графикал хьалха а яьнна, цар деттача дукха квартираш йолча цІенна къьастта раьза ба мехкдаттахой. ЧІоагІа доза да аз чура а тІера а. ЦІеча кирпичех догаи а долаш деттад цун пен. Из Юсапе фантази я.

М. КАРАЕВ.

ХАННАХЬА Е ІАН КИЙЧО

ЧІоагІа теркам тІабахийта безаш хІама да хальха боаллам электрически тепловой энергеца Іалашбар. Къьостта ер латт из доги энергосистемин промышленни предприятей балха тІа вазкъалагІех бехктохкамегІех йолча гуйран-Іан замелахь, дІана валча ду хана энергетически мощносташ тоъаш хилап, ший низ мелаьб бола бу оборудоване.

Из кхета а деш боккха болх чакхбьаккхаб энергосистема хьем боаццаш болх бе кийчъяра. Масала, предприятешка керттерча оборудованеца капитальни текущи ремонташ хь йоалаш латт. ТЭЦ-1 тешамегІа болх байтар дукха эксплуатацена юкъейоаланий керттерча паропровода керда участок. ТЭЦ-2 № 4 йола турбогенератор, керттерча распределительни устройства тІа хьиккхий 6 киловатт, хІаьта из бахьан долаш тешшаме Іалашъю станцеца цинга эшаш йола энерги: № 8 йолча турбогенераторе тоаде конденсатораш чува хий шоллагІа хьадоттара лакъаме турбинаш шелъелга. Серни кислотан щелочи чулоаттадергдола 3 бак вІашагІъелла йоалаш латт. Цо аттача боаних станце лоархІамеча дакъе — химцеха болх.

Электрически энергеца юрташ дикагІа Іалашъяра Малхбузехьарча электрически сеташка керда шие трансформаторни подстанци чаелтъяьй. Малхбоалехьарча электрически сеташка балха юкъейоалаваьй Ново-Щедрински йоккха подстанци.

Цхьабакъда, энергетически низ дукхагІа тІабахийта, бехаш йола гуйран-Іан ха таога не гІорт боккха бекхтучкам тІабож республикерчи промышленни предприятеш та а. Царех дукхагІчар хІаналеа дикка болх бавд электрически йІовхален энергех пайда эцачара кхоачамбоацараш дІадахара, производстве гІуллакх доацаш масса тайпарш йолеш йола энерги кІезигагІа хилийтара.

Цу деша дика толамаш даьхад республикерча дукхача предприятеша. Масала, хьалхарча ах шера удельни боарамел тІех цар кхоачий 15 млн. киловатт-сахьат совгІа электрически 170 эзар гигакалорий йІовхален энерги. Энерги кхоаре чакхъяккхача 180 мероприяте йиш хулийт шера 5,2 млн. киловатт-сахьат электрически 43 эзар гигакалорий йІовхален энерги кхоe.

Электрически энерги кхоаре яьржача социалистически хьае республикерча дукхаеча предприятеша тоъал доккхий толамаш доах. Царна юкъе я хьалхарча ах шера 45 эзар киловатт-сахьат электроэнергия кхоаьж 11-ча квартале Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Советен облсовпрофен керара кара тела Шие байракх яьккхаи Карабулакски газ чекийоаха завод, 62 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхо рах шоллагІа моттиг яьккха Грозненски дашкабетонни конструкцией завод.

Энерги кхоаре [illegible] толаме кхоачашду республикерча кхыча предприятешка я. Масала, «Ставропольнефть» НПУ кІалхарча нийсола тІоаташка бурув тохара технологи хувцаро йиш хилийтар шин насосах цаІ дІаяиакха а 211 эзар киловатт-сахьат энерги кхое а.

Балгалаккха доагІа, электростанцешка электросистемагара йоагІача ІаноацІ пайда эцаш йолча предприятеша, ерригаш 6 цхьана лаьрхІача. конденсат соахзарчул 1,8 процент дукхагІо юкъ кхувлаш хилар, хІаьта цо дикка аттача доах теплоэлектростанцей вышта хий кийчдаре тьалаш.

Цхьабакъда, электрически йІовхален энергех пайда дикагІа эцара дакъе дакхар толамашта нийсса хІане а моттагаш а цу лоархІамеча деша а хІаьта ишта потребительашта тешшаме энерги лоаттаеа еша а боарамех общественни организацешка эргагІа уйла це еш.

Масала, республикерча йоккха ча нах предприятие 11-ча квартале удельни боарамел совгІа дІаахийтай электроэнергия. Цаоет и Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаха завод, КъилбаседаКавказа машинаьккха энерги теле участок. «Ставропольнефть» НПУ.

Шалински аьшпабетонни изделейи конструкцей заводо П-ча квартале йІовхален энерги 710 гигакалорий совгІа дІаяхийтай, е ерригa пайда эцачох 22,9 процент. Алхха йІовхален боахам техничеси вола хьал тІа хилар, йІовхала энерги довт довщем дІахийтар бахьан долаш хьалхарча ах шера 37,8 эзар сом зе хииних заводе.

Электроэнерги даим боарамал тІех дІаухийт «Грознефтезаводнаь» тресто — вай республикерча эгтаре дукхагІа энерги пайда эцача предприятеш цхьане. Цу тресте чубоагІача, тохкама кІоарга бурув дертача Октябрьски контаре, масала, цхьагІа а шера кхоачашъяь «Малгбузеталерча Гудермеса района сетаnте реконструкци сега лерхІаш йола мороприяте, хІаьта из бахьан долаш сетаnка хІара шера йоаль 80 эзар киловатт-сахьат а шера цар пайда эцачох 1 процент энерги.

Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача шера 12-гІа подстанци хІенз а хьалтъях еххкхаш «Грознефтехимстрой» тресто. Цига хІензарчоа оттаьча тешаме йолача электрически схемагІа аьлктроэнерги талаш йолча объекташе энерги теларе тешам дикка кІезигбаьб энергетически мощностан алсамъялаоо.

1967 шера хьалъаь але цаш хинна из станцй па хьларе йиш хилийташ № № 10, 16, 3—4 йолча установкашка Іанара низаца кхестаеш йола насосаш электрически низаца кхесте йоала а цу тайпара, дІаухийташ йола Іи 67 эзар гикаллори кІезигъе.

«Грознефтехимзаводы» объединене хьалъаь аккхае Грозненски ТЭЦ-3 низ 12 киловатт ласамбаккхе а объединене цхьайола предприятеш Іанарца боала бе йола аллийтара чотах шера 300 эзар совгІа сом кхоае а йиш кулийтаргІйолаш йола 2-гІа коллектори.

Шерош йоагее йолаячейолча хана кийча хургболаш вІашІІехьбакъкхабеш гор. Аргунера поселкедга йІовхал тела боахан. Квалифицированни кадраш яц рега йІовхале сетаnте эксплуатаци яран ремонт ярх. Из бахьан долаш системе гІоала йола дІайха хий яйка дІа-яха ца а дехьдоийтош, цхх чубахача хьодарча пІеношкa деа дукха а йІовхал, хІаьта воккхараиха из вІалла я а яц. ЙІовхала сетe Іухъаш Іалахьате дуйй, цкъаза сахьата 30 тоннаш а кхоэлаш, хий дов флаишни арматурен вІаштегІкхийттачара айхха из хилар а хІаьта шигга бахача вакъ хий канализацце чу ахийтар я бахьан долаш.

Уж долла хІамаш баьанце гор. Аргунерча, къастта а бескара заводен Чеченгазстрой поселкашкарча нах чубахача цІеношта йІовхал тела система вокха хьал тІа я, хІаьта цІенош во дІовкху ихаш нах кийсе а леха.

Энгача боане энергетически промышленноста атьйолча иалелешца, масала, сердалош-технически арматураца, тоъа цаш боарам тІа доттабеш болча трансформаторашца, яьза эффективность лаьккъеча конденсаторашца, хине. фона. Іачара учет лелаеча приборашца Іалаш ца ю дукха предприятеш я.

1970 шера 22 июле № 443 йолаш СССР Министрий Совето бахча совамо бергa энергетикаш, предприятий берriга кулгалхой бекхарейла бе гуйрен-Іан даьшалоь дукхагІа бола энергетически низ толача чакабулапра дерриге низаш тІадаьийта.

Тешшаме энерги доттар, гІуллакх доаьаш дІаухийта энерги кІезигьяр, энерги кхоергІола чухьере пазерваш кьагучаккар — республикерча промышленни, коммунально-бытовой, юртбоахама предприятешна хадданза болх бера бола тешаш.

И. ФЕДОРОВ.

«Грозэнерго» районна управлене энергосбыта энергоинспекции начальник.

Техническни училище выпускникаш болхлой мугІарашка дІаоцаре зетаь сейре химер укх дешошке химически культура ЦІагІа.

— Талам 1, 4, 28 йола училищаш чекхъяькка 3 бІаь совгІа дІакхаьга саги йо[illegible] болхлой мугІарашта юкъебахарца даакъала а бузацаш уж шоай боккхагІбоча нажкъостешта таре хьшар а сий е долаш хилар [illegible] сени, — дьлар Химкомбината парткома секретара Костин Аркадий Михайловича.

ХургБолча аппаратчикашта, машинисташта, слесарашта, электромонтерашта, лаборантаашта, токарашта хьалхашка латтача бахктохкамерча деххарех, комбината лоацча традицеех дийцар дІаю къамел дача Химкомбината слесарий бригадира Блинкова, училищей директораша.

Шийа новкъостий цІерагІа дІало къамел дача № 1 йола училище чекхъяккхача аппаратчика С. Трееглазова дош ду шоай дай къоьтегама байракх дІако ба лахе лелае.

Сейре чакхйоалаш центральни ремонтни - механически цеха болхлоша къонича боккхошта дІало балаа инструменташ.

СУРТА ТІА: (аьрдекьаре аттелаьа) къона болхлой Николай Гречкин, Анна Четверикова, Ромуалдас Гамбертус шоаш кІеьтте ламийсна балаа инструментага хьожаш ба.

С. ХУТАЕВА сурт.

ХАРЖАРХОЙ НАКАЗАШ КХОАЧАШДЕШ

Ткъаь итт юрта Совет я тха Шелковски районе. Укх тІеххьерча харжамашка моттигерча советашка харжар 449 депутат — хьалха латта колхозхой, юрта боахама специалисташ, лораш, хьехархой.

Дукха ба моттигерча ІаьдалагIа организашка харжа кагирхой — хІаьтта мара дІадоладаланза долча шоай вахаре толамаш даьда вах. Уж ба дукхагІбараш доаркаш, трактористаш, комсаш ккераш, кхыбараш.

Ново-Щедрински юрта Совета депутата Кадырова Раймет Узбековнай ер санна к цар биографи. Привальни яхача отарашка яа Іун цІагІа хьалкхийнай из. Бера хана дека езаенний цунна шера аре, ше я моттиг, къаьтега нах, къахьегаш. Ше школе дийша яьллча, цхьаннахьа а ца йоаш, «Коминтерн» колхозе балха яхар из, доярка хилар.

Раймета шин къахьегама чикъхІанзза мара дІаболлабьбац. Ткъо шу мара даьнадац цун, бакъда из колхоза дика член я. Из массене лоархІ цо болх дикка беш хилярах, ший деше да хилярах. Укх шера кІарa Іаттасара 260 килограмм шура якка лаьрхІад цо. ДІадахача ах шера 1233 килограмм шура яьккхар Раймета.

Цо ишта дика кхоачашду общественни гІулакх а. СССР Лакхехьарча Совета сессе решенех йола беседаш ю доаркашта Кадыровас, Совета исполкома шийне тІадилла моллагІа гІулакх цІена кхоачашду. Из цхьа масал мара дац. ХІаьта района юрта советашка болх беш 157 къона депутат ма вай. Царех хІаравар хьокхаме хила гІерт. Уж ба «Червленский» колхозера тракторист Цихалов Геннадий, жа Іу Ямалов Султан, «Путь к коммунизму» яхача колхозера берий яслешка болх бу Аварина Нина, акушерка Тихонова Евдокия. Курдюковски станицерча магазина продавец Манакаева Надежда, швейни фабрика швея Радченко Людмила, кхы дукха бараш.

Депутат харжархой хьашташ кхоачашдергхилярах нах тешаш вола саг ва. Дукхха а дукхагІа болча депутаташа бакъбу шоайх бенна тешам, йоккха йоакхо ю цар харжархой хьашташ кхоачашде[illegible].

Укх тІеххьарча шерашка къаьстта чІоагІа лакхъенпай колхозийн совхозийн экономика, ставьнай вазар, быт, культура оргадоаккхаш йола лард а хинна дІаэттай из. Хьайбаш леладер, кошаш кхеер, лор, хьехарко дукха хьашташ долаш бах.

Шоай юртара гІулакхаш бахьан бола граждански бекхтоалам гучабоал депутатий цар харжархой наказаш кхоачашдарца. ШоалагІа харжача моттигерча Советий депутаташта тІадиллад, школаш, клубаш, берийи медицински учреждениеш хьалъяр.

1969 шера района Советаша кхоачашдергдолаш тІеййадар 94 наказ, царех 64 наказ кхоачашдаьд. Харжархой наказах Старые Щедрины яхача хьалъяьй 190 моттиг йола юкъера школа, Курдюковски школана хьатІайир 240 моттиг йола гІишло, Степновски юрта хьалийр 210 моттиг йола клуб, хьалъяь йоалаш латт Бороздиновскера 320 моттиг йола клуб, Ленина цІерагІча «Коминтерн» яхачен колхозашка хьалъяьй берий бешамаш. Райцентре хьалъяь кьинай вай хиларча архитектурагІа йола ресторан, кафе, кога гІирс бохка магазин, Червленне кхачан продукташ йохка магазин, почта, Дубовская станице медицински пункт, административни здани, Мирни яхача отарашка магазин, Каргалински станице кафе, ишта кхы дукха я.

Района юрташкам станицашкем чІоагІа тоеш я улицаш. ХІара шера дукхагІа хул асфальт билла тротуараш, улицаш. Духхьала укх шера райцентре 5 километр хулача улицашка асфальт биллаб, Червленни станице асфальт билла баьннаб Чапаева, Ленина, Лермонтова цІерагІча, Народни яхача улицашка.

Укх дІадахача ах шера районе хьалдаь я даьнна, нах баха чухоешабаь 2202 квадратни метр хулача цІеношка. Харжархой наказаш кхоачашдеча доккха дакъа лоац юрта, советий депутаташа И. И. Суворова, М. П. Савченкос, Е. В. Машенкос, А. П. Казакина, Н. П. Травина.

ХІанз харжача Советий полномочеш кастта чакхъяргья. Шелковски района юрта Советий депутаташ шоай балха итогаш ювача хана харжархошта дуаце хІамаш долаш ба.

А. ЛИСИЦКАЯ,
Шелковски райисполкома секретарь.

КЕРДАЧА ТАЙПАРА БОЛХ БУ

Валентин ШАШИН,
СССР мехкдаьтта промышленноста министр

Дукха та йоаццаш оаз-йоккхача индустре керттерча кхо дакъе — химически, мехкдаьтта, кІора — дача доала организационни хувцамаш да аьркІар Советски правительства. Москверча харжархошта хьалхашка цу хьалъехьа дийцар СССР Министрий Совета Председателa Алексей Николаевич Косыгина.

Мехкарча мехкдаьтта предприятешка хувцамаш мишта ду? Цу темах лоьца КердадарИй кепайоаьон агентства корреспондента Пантелеев Николая укх денношка беседа йир СССР мехкдаьтта промышленность министраца Шашин Валентинаца.

— Эггара хьалхагІа хар лоаро, мехкдаьтта промышленноста дача доала хувцамаш дахза це доала бахьан малагІа да, хьалхагІа цун хийна организационни структура мегаргІйоацача хІана кьинай?

— Укх тІеххьарча хана доккхий хувцамаш хиннад тха дакъе. Нагахь санна тІом чакхбьаннача хьалхарча шера дакъиха мехкдаьтта 22 миллион тонн хиннадале, укх шера еІаьожача доща 350 миллион тонн йоаккхаргья.

Дукха ба йоаццаш а тІехьа мехкдаьтта пхе дакъах дизь лакъа луш хиннар Азербайджан яр. ХІанз мехкдаьтта промышленность дІаниделлаьаре географи дикка хувцаеннай. Керттерча дакъа мехкдаьтта доаккхар Урало-Поволжье я Сихкача тешпагІа дегІайоагІа керда район — Малхбузехьара СибарегІе. Дикка дукхагІа доах мехкдаьтта ах гІайре Мангышлакха Белоруссеи санна йолча кердача районашка. Мехкдаьтта даккхара лаккхеча боаршга кхьакай Туркмени, Украина, Коми АССР, Нохч - ГІалгІай АССР.

Дакъа сихха дегІаахар бахьан долаш Советски Союзо хІанз чІоагІа дунен тІа шоллагІа моттиг лаьцай мехкдаьтта даккхара.

Кхегадеш да, мехкдаьтта дахара боарамаш лакхдаларца, керда промысловй районаш дегІаахарца цхьана масссхваэ лакхденнад бурув тохара боарамаш я.

Хьлкъа боахама доккхер чоалхаией дакъа а хинна дІаэттай тха промышленность. Керда, прогрессивнегІа йола техника - технологически решенеш промышленноста юкъеяхьаро хийнад промыслашкарча балха гІулакхаш я. Хьалха боахама боаккхача лоархІаме хилар гІоаняшкаре температура хьал а лоаттаеш мехкдаьтта доалла моттигаш хьелдара метод шерра юкъейоалавр. ТІахьожама автоматически телемеханически средствиаш хьаро йиш хуайт промысла шеррача боахама объектай балхага цхьан [illegible] хьежа.

Цу гайпара, дакъе организационни хувцамаш дакъа ца доалача кхоачадьалд керттерчи шин бахьано:

— цхьа-дале, технически прогресса лакъача темпаша — хІаларча тайпара йола керда техникен технологи, автоматически телемеханически средствиаш юкъкхьаро, электронно-вычислительна машинех пайда эцаро, я кх. дІ.

— Дакъа доал дара кердача формай малан сенах латт, къаьнарча структурана хьалхашка мер совзе малагІа ю?

— Укх тІеххьарча ханашка мехкарча мехкдаьтта хІара район — бурув тохачея мехкдаьтта доахачея — производственна доалдеш пхинга звено яр: объединени, бурув тохара болхлой треста мехкдаьтта промыслови управлени, бурув тохара контора а промысел а, бурув тохарех мехкдаьтта дахарча участок, бурув тохара бригада а мехкдаьтта дахара бригада я.

ХІанз оахо мехкдаьтта дахарай бурув тохарах керттера производственни подразделенеш а лаьрхІад мехкдаьтта доахача управленеш бурув тохара балхей управленехьа.

Управленешка гуддеш да гІоновкъостала боахамаш, хьаю гІуллакхаш дара специализированни производственни базаш. Из бахьан долаш дІайоах ІалахьмагІ дукха бурув тохара конторашш участкаш, хІаьта мехкдаьтта доахачара— мехкдаьтта промыслаш, мехкдаьтта дахарех хьувзарех, хІаьта ишта гІозаншки давани хьалдоаттарех участкаш а дукхагІа йола бонгадаш а.

Цхьаьн вераргІа болх беш йолча управленически звеньшта меттел производствана кулгалдь керда органаш яхаро йиш хилийтаргья специалистий функцешкъастам болзавргІа дІанийсъе дуцца цхьана хІара дейна беча балха тІа вычислительни кхыйолен техника шерагІа юкъекхальер.

Кердача структурагІа чІоагІьеш урайоахаш тоешш я сажинерно - диспетчерски служба. Цо деяна я бийсана я оперативни инженерни гІахьожам доаттабертбо производственни процессаштен бурувтохачен, мехкдаьтта доахача я, организационни гІуллакхашта соцаббь доаттийтангбш болх, лакха технико - экономически хьокхамаш Іалашдергда.

Предприятена доал даре ерригача системе къаьстта боккха лоархІам бе инженерно-диспетчерски служба, цунна тІабулл деляен бийсанарех, итт дийнахьаро, бетта графикаш а оттаьь технологи а кхоачашъяра хьалхара керттера бехктохкам.

Доал дара кердача формашка доалача хана принципиальни керда декхараш оттадьа гІулакх дара базашта хьалхашка. ХІана дехз дІа цу базашта ремонт вІалла еог а яп оборудованеца, цу дакъе насосашта, моторашта, хІаьта ишта тайп-тайпана инструмента я. Цар керттера декхар — типъения баттадаш, механизмаш, оборудовани сихха хувцар.

Из тайпе порядок хьача инженерно-технически болхлошна йиш хургья шоай эрсате тІа керттеча проблемашта. Цу дакъе производствана автоматизаци яра, мехкдаьтта доалла моттигаш хьелдара. ХІанз къаьстта лоархІаме да из нагахь санна бурув тохара боарамаш хадданза лакхахьа, скажинаш кІоргагІа йоахаш, мехкдаьтта сихагІа доахаш хилар теркал эча.

— ХІанз хьан тоергья хІаьта оборудовани инструменти?

— Доал дара кердача структурагІа чассанахьа къаьсина ІалахьмагІ дукха бурув тохара контора, промысла, хІаьта ишта тресташ мехкдаьтта промыслови управленехь механически мастерская вІашагІтохаш а Оборудовани ремонт централизованни ергья — объединений системе. Цо йиш хулийтаргья ремонтни базашта юкъе хІамхадца хинна инструментна дІаяккха, ремонтна бакъой технически кийчо чІоагІъе.

— Мехкдаьтта промышленноста доал дара системе дІахьалма эттара лоцера доено хиннай мехкдаьтта доахаш дьяувааш, тІоавехкаре даьлан хьаллоатташ бригадаш. Іа хьаяр, дукхагІча дакъе уж дІайоалаш я. ХІаьта цар декхар хьан кхоачашдергда?

— Бригадашта меттел хІара мехкдаьтта промыслови диспетчерски пункте квалифицированни болхлоех вІашагІйохк мехкдаьтта промыслови боахама доаттабеча тІахьожама а гІувааах даре а керттерча мастамаштта йола дІаяхна лела специализированни группаш. Уж Іалашъю объекташка юкъ-юкъе хьежарах скважинашкаре кагий доаллийбоацараш дІадахаран хилашм яргІйоацача транспортаца.

— Деррига дакъе доал дара керда структура цибаьхьа мегаале даалахагІа из, цхьа къьасттача районашка тохка хург ма бий из?

— Шеко яц. Эффективность цейзад хьадагІе а ца хайначул тІехьагІа ну тайпара лацаш дакъе масштабе чакхбьахар кхерамеда. Производство вІаштІехьаккхарех доал дешеш керда формаш совгІа бІаьстан юкъе а тІехьа оаьна хьесапе юкъейиккьар «Куйбышевнефть» объединене промыслашка. Цо хьаьекхар ше чІоагІа пайдана хургилаб. Цу объединене предприятеша соахка плана совгІа елаэ йиь бІаь эзар тонн хІача наьр яьнна мехкдаьтта ткъаь итт миллион гарга кубометр попутни газе, скажинаш йоахаш плана совгІа ткъаь итт эзар метрал дукхагІа бурув техиа. Дикка хухьелаo къахьегана оасарле. Из дерриа а карагІваьлар специалисташ, гІулакхера нах, болхлой хІенагІа боллашехьа я. Алхха хІавех цхьа миллион ах миллион гарга сом кхоадир объединене хоакха.

— Ерригa мехкдаьтта промышленность доал дара кердача организационни структура тІа яьккха мана ерзьа?

— 1971 шера дерригa хувцамаш дахь доаза лерхІ оаза.

— ТІаккха, гувэ, Іалахьмате дукха нах мукьхбаргба?

— Кетаргахьи хьачи шера эзалча адане фонд 22 — 23 миллион сом а долаш вола 16 — 18 эзар саг. ХьалхагІе а зашна лоархІамегІа, ерригаш а дІайоахарехь ираш 450 тайп - тайпара структурни подразделенеш: бурув деттар контораш, мехкдаьтта промыслаш, бурув детташ скважинаш йоахех мехкдаьтта доахех участкаш, хІаьта ишта мехкдаьтта доака бригадаш а гІо ду цехаш а. Царех ахаш вІакале дІакьлай.

— Цунна дувзадена кхы цхьаьха а цхьа хаттар да: доал дара керда структура юкъейиккхар бахьан долаш мукъабаргбола барайтта эзар инженераш, техникаш, гІулакхера нах, болхлой балха бахийтара проблема хьаь, мишта къоаствергья?

— Цу деша боккъонца долча маІанагІа из дош проблема я аьнна сога-м оалалург ма дац. Капиталистически мехкашка санна, СССР-е хьебе болх боацаш нах боаца дукха ха я. Эшаш ца хилларах тахоа эггара тІехьара биржа труда шоавтьа шу хьалхагІа дІакъьалий. Советски мехка экономика чІоагІа дегІаухаш хилярца дувзадена масса тайпара профессеш йолаш бола болхлой даим ца тоъаш хул. Алхха мехкдаьтта промышленноста я масса метте эш хІанз дукхха эзараш специалисташ, болхлой, 16 — 18 эзарнех цхьаккха саг де хІама доацаш висар ца хилар дувца а эший. Вайнга бахзий боарамаш тардеш да, мехкдаьтта гІа-гІа дукхагІа доах, тьалъеши эксплуатацие дІателаш я керда йоккхий предприятеш. Професси хувца е квалификаца лакхъе лайначунга ше волча метте, производствана тІера ца воаланза нах боацашн йистехда йиш я йоагІ-йоагІаш йола школаш, курсаш, кхыметтел юкъера специальни лакхерех дешара заведенеш.

«Куйбышевнефть» объединене хувцам бар бахьан долаш эзар совгІа саг мукъаваьннаь. Уж берригаш а цу сахьате балхаш тІа бахийтар, цу тІа я, массаза санна, алапи дукхагІа а яйнар.

Производствон доал делгеа кердача тайпара вІаштІехьаккхар хІанз юкъедоалладаьд дукхача кхыча объединеншка, цу дакъе «Белоруснефть», «Укрзападнефтегаз» а йолаш. Из бахьан долаш административно - управленически штатовой аппарата болхлой хІанзал а бархІ эзар сага хІана баьбац аьнна кІезигбаьб. Уж берригa нах а ишта балхаш тІа бахайтаб.

ДИПЛОМАШ ХЬАЙИЙЮ ЙОАМАРОША

Халкъа образоване музей хьайийллай городе Нальчике, Черсий-Балкхарой Автономни республика столице. Музеерча экспонаташа дувц шин халкъа — черсийн балкхаройн просвещени дегІакрах.

Октябрьски революци яьлелча шоай йоазув-дешар хиннадац Къилбаседа Кавказерча лоамарой. Бахача нахи юкъе дийшараш 1,5 процент хиннаб Черсашкахьа, хІаьта Балкхарошкахьа — цхьа процент.

1919 шера Советски правительства декрет тІайийцар РСФСР-е бахача нахи юкъера йоазув-дешар ца хоалга, дІадаккхара лаьккъехьа. Музее да 1920 шера школа хьайийллача халкъа просветителa Эльберлоа Хьасана сурт. Из хинвна черсийн балкхаройн меттела эттара хьалха арахийцача букварий авторех цаІ а. Цу букварий экземпляраш да хьокха оттадаь.

Массех стелдо дуви автономни республика халкъа образовани дегІаяра кІаьзарчи боарамах. 127 эзар бер деша кагІаш 245 школа я талан Черсий-Балкхарой гообдашкен юрташкен. Автономни республике я ишта нах эзар совгІа студент деша кагІаш йола ший университет а.

Музеерча материалашка бовзийт педагогически къахьегама мастераш. Автономни республика лоамарошка бола беш ва лаккхерех юкъера специальни образовани йолаш вола 6 эзар совгІа хьехархо. Царех дукхагІа бараш — Советски Союза университеташи педагогически институташи йистеяьха лоамарой къахьегача дезалех баьнна нах.

Петр ЯЩЕНКО,
АПН корреспондент.

Грозненски электромеханически завода литейни цеха болхлошна оьсаре къахьег юбилейни шера. Хlара бетта задани тlеххьоачашъю дар. Къахьетта дика болх бу «За доблестный труд» яхи Юбилейни медаль лелаеча стерженщица Лаптинова Еленас. Сменни нормаш 140—150 процент кхоачашъю цо. Парте XXIV съезда накъайоагlаш кхы а дика-гlа, оьсарегlа къахьега дош деннад цо. Лаптиновас.

Сурта тlа: Лаптинова Елена болх беш йоа.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДЕГА БЕЗАБЕННА БОЛХ

Дуьна хьа'я Тахиев Юсап. Карабулакерча «Грозгазстрой» № 2 йолча СМУ болх беш вола.

Дукха хlама дезар из хlанз ше беш болча балхара кхичахьа ваьхйта. А, болх атта хилар дац из, ковш да, маркхалцера, кирпичкашнара болх мел хала ба. Юсапи хlана ше болх беш а кулгалдеш а волча, ерригача управлене хьалха латтача бригаде чуувзар кхы из ба. Кlоаргга дег чу йиж-жай цунна из професси укх итт шера. Из хьадьюкх цун гlулакхаша, хамелаша, вахарё.

— Дукха балхаш хьийнад аз — йоах Юсапа, — укхаза валехьа, безам тlабоалаш, дега салоlам бергболаш болх корабагlапар. Юххера а миштта вера я ца ховш гlишлошьераш болча баlха вера со. Кхьметтел нийса кирпишк lойила а хацар сона цу хана, кlезига болх бича юкъ лазаболар. Бакъда дог экхаизар са кердача балхах, цкъаза се а цецболар сайна из шитта дукхабезабаларах.

Цудухьа Советски Эскаре гlулакх даь аlавоагlаше а шиъ бригаде юха вера Юсап. Тlакха дукха ха илалехьа бригадена кулгалде эттар. Ер ворхlагlа шу да из цу 16 сег чувоагlача коллективана керте латта. Иззал ха я цу бригада сий нlевкха а ца дожа. Шу чакхдалац цо задании 130—150 процент кхоачаш ца еш.

Карабулаке листо урагlдахача цlевошта юкъе дукха дац цар кулгаша хоал ца деш, уж йовкъостала ца болхаш.

Къаьстта айденнача хьинарна къахьег Юсапа бригада укх дезача юбилейни шера. Ялх бетта задани 135 процент кхоачашдьий.

— Миштта аlашlехьлоал шуе ишттa дика къахьега, котало аlа ца хена? — аьнна аз хаьттача:

— Бакъдар ала яхий lа, — аьлар ха яхача кхалсата Барканоева Розас, — хьнар айдер Юсап ва. Хlана ва а аргда аз. Ер алхагlа шу да аз цунца болх бу, дика вовз. Цхьан сахьата а тхоах саг хьабе болх бешаш [illegible]ача [illegible] цхьа доккха де хулаш ванна [illegible]агlвоал [illegible] тшара [illegible]ал гучаяьлча чlоагlа. хала а деташ бехкаш доах. Цу тlа цlавкха а хlа а этта [illegible] латташ а гургвац хьона [illegible]. Тхоах хlара нел дукхагlа ше ву во болх, хlа[illegible] та ца ховча дlахьеха а гlо де я ха корайоагlа. Из сацна волча сага футтаро е кер чу а доссац, масане а ладуагl, барт тоа. Барт хилча халонаш а йовкъа мича хул.

Иштта тешах ху кунна кхача болхлоша Ковальковская Надеждас, ткъаь шера гlишлошьеш хьавоагlача Бриненко Дмитрий Александровича. Мальсагов lумарас. Ярошкаe Любас, кхычар. Иштта шоай коллективнца сий деш бола кулгалхой дукха нийслац.

[illegible]хьайолча кол[illegible]ваш[illegible] шу [illegible]далалехьа [illegible] а [illegible] шоллагlба[illegible]ахке [illegible] ца эшша[illegible] [illegible]ой хуваш[illegible] Юса[illegible] бригада из[illegible] [illegible] ше[illegible]хо-ви[illegible]аг мара хуваш[illegible]ава[illegible] [illegible]ун [illegible]ективе, хlа[illegible] [illegible]хыча-хьарча дlа[illegible]гlа долча со[illegible]гa сатесса а баlабац. Цхьаьца бахьан нийсдена къьстар а юхавоагlа. Советски Эскарера цlавоагlаше а юха мастерок бе а еда укхаза къаьста волавелар Тебоев Алихан. Кхьча бригадашкара хьа я бахьха шуца болх бе безам ба тха, аьнна. Юсапа коллективаца хьайра Сидельникова Лидаи Маслюкова Аннаи.

Юбилейни медалаш эгара дукхагlа цу бригадерча болхлошта елар. Юсап а юкъе волаш. Дукха а пурга Сийлен грамоташ, цхьакха деза ди дlадедац из доаца совгlатаца, премица белгал ца воаккхаш.

Товза кулгал волаш вах ба ваш Карабулаке дlабайзаб хул бригадацара вах. Дк а да цар деза куягаш, моллагlа гlишлошьеча мел эша болх хьабе ховш ва нерех хlаравар (коммунисти бригада я ва). Шай безгали хул цар етта гlишло, цlенош. Дукха ха йовлцаш цхьан бетта графикал хьалха я яьнна, цар деттача дукха квартираш йолча цlенна къаьстта реза ба меххаьттахой. Чlоагlа деза да из чуре а тlеро а. Цеча кирпишка дегам а волаш деттад цун са лиш. Из Юсапа фантаи я.

М. КАРАЕВ.

ХАННАХЬА Е IАН КИЙЧО

Чlоагlа теркам тlабахийта бешаш хlама да халкъа бовхам электрически тепловой энерги lалашбар. Къаьстта ира латт из дош энергосистеман промышленни предприятейн балха тlа хьакъалагlен бехктоккамегlен йолча гуйран-lан дамалахь, хlана аьлча цу хана энергетически мощностащ тоъаш хилац, шийъ ма мел-лаб болх бу оборудоване.

Из кхета а даш бонкха болх чакхбьакхаб энергосистема хьем боашаш болх бе кийчъяра. Масала, предприятешка керттерча оборудованеца капитальни текущи ремонташ чь йоалаш латт. ТЭЦ-1 тршамегlа болх бaьтар дукха эксплуатацена юкъейоаланьй керттерча паропровода керда участок, ТЭЦ-2 № 4 йола турбогенератор, керттерча распределительни устройства тlа ьаккхай 6 киловатт, хlаьта из бахьан долеш тешшаме lалашъю станцеш шийна эшаш йола энерги: № 6 йолча турбогенераторе тоадаь конденсатораш чура хий шоалагlа хьалоттара наькъаш турбиниш цlельелга. Серни кислотаи щелечи чулоаттадаргдола 3 бах аlашагlъелле йоалаш латт. Цо эттача боакх станце лоархlамеча даькъе — химическа болх.

Электрически энергеш юрташ дикагlа lалашъяра Малхбузехьерча электрически сеташка керда шиъ трансформаторни подстанци хьалъяьй. Малхбоалехьерча электрически сетешка балха юкъейоалаьй Ново-Щедринска йоккха подстанци.

Цхьаьбакъда, энергетически низ дукхагlа тlабахийта безаш йола гуйран-lан хе гарга ма гlорт бокъа бехктоккам тlабож республикерча промышленни предприятешта я. Цlерах дукхагlчар хlинаре а дикка болх баьй электрически йовхален энергех пайда эцачара кхоачамбоалаш дlадахара, производстве гlулакх доаш масса тайпара йолеш йола энерги кlезигагlа хилийтара.

Цу деше дика толамаш даьхад республикерча дукхача предприятеша. Масала, хьалхарча ах шера удельни боарамех тlех цар кхоьий 15 млн. киловатт-сахьат совгlа электрически 170 эзар гигакаллорий йовхален энерги. Энерги кхоаре чакхъякхача 180 мероприяте йиш хулийт шера 5,2 млн. киловатт-сахьат электрически 43 эзар гигакаллори йовхален энерги кхое.

Электрически энерги кхоара хьаржача социалистически къе республикерча дукхача предприятеша тоъал доккхий толамаш доах. Царна юкъе я хьалхарча ах шера 45 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхоьъ 11-ча кварталe Нохч-Гlалгlай АССР Министрий Советен облсовпрофен карара кара тела Цlе байракх яьккхаи Карабулакски газ чакхйоала завод, 62 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхоарах шоллагlа моттиг яьккха Грозненски аьшкабетони конструкцей завод.

Энерги кхоаба дешой толаме кхоачашду республикерча кхыча предприятеша а. Масала, «Старогрознефть» НПУ хlалхарча мийкола гlовнашка бурув тохара технологи хувцаро йиш хулийтар шин насосех пай дlаяккхе а 211 эзар киловатт-сахьат энерги кхое а.

Белгалдаккха догlа, электростанцешна электросистемагара йоагlача lанарех пайда эцаш йолча предприятешо, ерригаш а дхьаья лаьрхlача, конденсат совхарчу 1,8 процент дукхагlа юха хlувлаш хилар, хlаьта цо дикка эттача доах теплоэлектростанцей хьашта хий кийчдара тьалаш.

Цхьаьбакъда, электрически йовхален энергех пайда дикагlа эцара дaькъе дlахаче толамашта нийсса хlана а моттигаш я цу лоархlамеча деша. хlаьта иштта потребителашта тешшаме энерги дlоаттаеда деша а боахамен общественни организацеша дергlа уйла ца еш.

Масала, республикерча йоккхача ялх предприяте 11-ча кварталe удельни боарамал совгlа дlаэхийтай электроэнерги. Царех а Новогрознёнски мехкдаьтта чакхдоаха завод, Къилбаседа-Кавказски машинаькъа энерги тела участок, «Старогрознефть» НПУ.

Шалински аьшкабетони эзделейн конструкцеш заводо 11-ча квартале йовхала энерги 710 гигакаллори совгlа дlаяхийтай, е ерриге пайда эцачох 22,9 процент. Алхха йовхала боахам технически вочахьал тlа хилар, йовхала энерги дова доацаш дlаяхийтар бахьан долаш хьалхарча ах шера 37,8 эзар сома зе хиннад заводa.

Электроэнерги дами боарамал тlех дlаухийт «Грознефтеразведка» тресто — вай республикерча эгара дукхагlа энергех пайда эцача предприятеех цхьаьне. Цу треста чуйоагlача, гохкама кlоарга бурув деттача Октябрьски конторе, масала, цхьанна а шера кхоачашьяц «Малхбузехьарча Гудермеса» районе сетешта реконструкци ялга дерхlаш йола мороприяти, хlаьта из бахьан долаш сетешка хlара шера йоаь 69 эзар киловатт-сахьат я шера цар пайда эцача 1 процент энерги.

Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе 12-гlа подстанци хlана а хьалъяь яьккхаш «Грознефтехимстрой» тресто. Цига хlанзарчоа оттамча тешаме йоацача электрически схемагlа электроэнерги тьлоа йолча объекташ энерги телоре тешаш дикка кlезигбаьй энергетически мошносташ алсамьяларо.

1967 шера тьаьаь хиэ еаш хиина из стохк ца хилара йиш хилийташ №№ 10, 18, 3—4 йолча установкашта lанаро низаца кхестеш йоаь насосаш электрически низаца кхестае йолаа я цу тайпара, хlаухийташ йола lа 67 эзар гигакаллори кlезигbе.

«Грознефтехимзаводы» объединене хьалъаь яьккхи Грозненски ТЭЦ-3 низ 12 киловатт алсамбаккха а объединена йхьайола предприяташ lанарца боли бе йола хилийтара чотах шера 200 эзар совгlа сом кхоле а йиш хулийтаргйолаш йола 2-гlа коллектори.

Шераш йоагае йолалуогйолча хана кийча хургболаш аlаштlехьбьхкхабац гор. Аргунера поселкашта йовхал тела бохам. Квалифицированни кадраш ца хила йовхала сетешта эксплуатаци яра ремонт ярa. Из бахьан долаш системе гlолла лела дlайха хий хийса дlа-юха ца а дезьалолейтиш, вай чубахача цьалоча цlеношка ве дукха я йовхал, хlаьта вокхарашка из аlала я а ц. Гlовхала сете lаьхаш lалаьмате дукха, хьаьве сахьата 30 тоннага а кхоьаш, хий дов фланцашки арматурех аlашагlхийтачара айха ца хилар а хlаьта иштта бalла нах хий каналивзе чу ахийтар а бахьан долаш.

Укх хола хlамаш бахьане гор. Аргунера, къаьстта а шекара завода Чечингидрострой поселкашкарча нах чубахача цlеношта йовхал теле системе вочахьал тlа я, хlаьта аlечош во дlоахаду хьаш вах хийса е лелаь.

Эшшача бовче энергетически промышленноста цхьайолча кхедешна, масала, сердалон-технически арматура, тоъа ца боарам тlа доаттабеш йолча трансформаторашца, лела эффективность лакхъеча конденсатораща, хила, фона. lанара учет лелаеча приборашна lалаш ца хи дукха предприятеш я.

1970 шера 22 июле № 443 йолаш СССР Министрий Совета баьча сопано боррага энергетикаш, предприятей боррага кулгалхой деккарийла бу гуйран-lан дамалахь дукхагlа бола энергетически низ толача чакхбувлара доргира яхаш тlедахийта.

Тешшаме энерги доаттар. гlулакх доацаш хlаухийта энерги кlезигъяр, энерги кхоергйола чухьара оьздраш хьаргачахар — республикерча промышленни, коммунально-бытовой, юртбоахаме предприятеша хаддаза болх бара бола тешам.

И. ФЕДОРОВ.

«Грозэнерго» районни управлене энергосбыта энергонадзора начальник.

Технически училища выпускникаш болхлой мугlарашка дlаоьцара кетаеь сайре хилар укх денош на вешний культура Цlагlа.

— Тхан №№ 1, 4, 26 йола училищеш чакхъьаьа 3 бlаь совгlа аlамигта сага йоlи болхлой мугlарашта юкъебахарча деькъала а буецаш уж шоай бокхагlболча новкъостайта тара хинар а сий а долаш хилар ява сбиц, — аьлар Химкомбината парткома секретаре Костин Аркадий Михайловича.

Хургболча аппаратчикашта, машинисташта, слесарашта, электромонтерашта, лаборанташта, токарашта хьалхашка латтача бехктоккамерча дешарех, комбинате лоаьча традицех дийцар дlахо къамаьл деьча Химкомбинате слесарий бригадира Блинкова, училищей директораша.

Шийна новкъостий цlерагlа дlахо къамаьл даьча № 1 йола училище чакхъьалача аппаратчица С. Треглазова дош ду шоай даьй къахьегама байрах дlахо а лелха лелае.

Сайре чакхйоалаш центрально ремонтно - механически цеха болхлоша къонача болхлошта дlахлу балха инструменташ.

СУРТА ТlА: (аьрдехьара аттехьа) кхоана болхлой Николай Гранкин, Анна Четверикова. Ромуалдос Гениевичус шоаш кlоатте хьайиччa балха инструментaш.

С. КУТАЕВА сурт.

ХАРЖАРХОЙ НАКАЗАШ КХОАЧАШДЕШ

Ткъаь итт юрта Совет я тха Шелковски районе. Укх тlеххьарча харжамашка моттигерча советашка хержар 440 депутат — хьалха латта колхозхой, юрта боахама специалисташ, лорaш, хьехархой.

Дукха ба моттигерча lедала органашка хержа кегирдой — хlаьтта мара дlадолададанза долча шоай вахаре толамаш даьха вах. Уж ба дукхагlбараш доярхаш, трактористаш, комсомолхой, кхыбараш.

Ново-Щедрински юрта Совета депутата Кадырова Раймет Узбековнай яр санна я цар биографи. Приволжни яхача отаршка жа lун цlагlа хьалкхийний из. Вера хана дена езавний цунна шера ера, ше яь моттиг, къахьега вах, къахьегам. Ше школе дийша яьлча, цхьаннахьа а ца йоадаш «Коминтерн» колхозе балха яхар из, доярка хилар.

Раймета ший къахьегама ниъ хlанзал мара дlаболабаьбац. Тхьо шу мара даьнчадац цун, бакъда из колхоза дикка члек я. Из массане лоархl цо болх дикка беш хиларах, ший деша да хиларах. Укх шера хlара lеттагара 280 килограмм шура яьхка лаьрхlад цо. Дlадахача ах шера 1233 килограмм шура яьккхар Раймета.

Цо иштта дика кхоачашду общественни гlулакх а. СССР Лакхехьарча Совета сессе решенеех йола беседаш ю доаркашта Кадыровас. Совета исполкома шийна тlадилла моллагlа гlулакх цlена кхоачашду. Из цхьа масал мара дац. Хlаьта района юрта советашка бола беш 157 къона депутат ма вий. Царех хlаравар хьоккаме хила гlерт. Уж ба «Червленский» колхозера тракторист Цикалов Геннадий, жа lу Ямалов Султан, «Путь к коммунизму» яхача колхозера берий яслешка бола бу Аварина Нина, акушерка Тихонова Евдокия. Курдюковски станицерча магазина продавец Манкаева Надежда, швейни фабрика швея Радченко Людмила, кхы дукха барaш.

Депутат харжархой хьаштaш кхоачешдергхилирах нах тешаш вола саг ва. Дукхха а дукхагlа болча депутаташа бакъбу шоайх бенна тешам, йоакха йовкъо аз цар харжархой хьаштaш кхоачашдаьр. Укх тlеххьарча шерашка къаьстта чlоагlа лакхъенийй колхозий совхозийн экономика, ставнайй вахар, быт, культура эрга-доаккхаш йола дерд а хинна дlаьттай из. Хьайбаш лелаяр, комсаш кхеер, дор, хьехархо дукха хьаштой долаш бах.

Шоай юртера гlулакхаш бахьаш бола граждански бехктоккам гучабоал депутатий цар харжархой наказаш кхоачашдарца. Шоагlа хержича моттигерча Советий депутаташта тlадиллад школаш, клубаш, берийн медицински учреждени хьалъяр.

1969 шера района Советаша кхоачашдергдолаш тlеийцадар 94 наказ, царех 64 яьхка кхоачашдаьд. Харжархой наказах Старые Щедрины яхача хьалъяьй 190 моттиг йола юкъера школа, Курдюковски школана хьатlайр 340 моттиг йола гlишло, Степновски юрта хьалйир 210 моттиг йола клуб, хьалъяь йоалеш латт Бороздиновскера 350 моттиг йола клуб, Ленина цlерагlча «Коминтерн» яхача колхозашка хьалъяьй берий бешамаш. Райцентре хьалъяь яьккай вай хэнарча архитектурагlа йола ресторан, кафе, кога гlирс боаке магазин. Червленкие кхачан продуктaш йохка магазин, почте, Дубовская станице медицински пункт, административни здани, Мирни яхача отаршка магазин, Каргалински станице кафе, иштта кхы дукха а.

Района юрташкен станицашкен чlоагlа тоеш я улицаш. Хlара шера дукхагlа хул асфальт билла тротуараш, улицаш. Духхьала укх шера райцентре 5 километр хулача улицашка асфальт биллаб, Червленни станице асфальт билла баьнинаб Чапаева, Ленина, Лермонтова цlерагlча, Народни яхача улицашка.

Укх дlадахача ах шера районе хьалдаь я даьнна, нах баха чухоашабаьб 2202 квадратни метр хулача цlеношка. Харжархой наказаш кхоачашдеча доккха дакъа лоац юрта, советий депутаташа И. И. Суворова, М. П. Савченкос, Е. В. Машенкос, А. П. Казакина, Н. П. Травина.

Хlанз хержача Советий полномочеш хастта чаккъьргья. Шелковски района юрта Советий депутаташ шоай балха итогаш юццача хана харжархошта дувца хlамаш долаш ба.

А. ЛИСИЦКАЯ,
Шелковски райисполкома секретарь.

КЕРДАЧА ТАЙПАРА БОЛХ БУ

Дукха хо йоаццаш эза-йоаххача индустре керттерча кхаь дакъе — химически, мехкдаьтта, кlора — дена доала организационни хувцамаш дe лаьрхlар Советски правительство. Москверча керхаркошта хьалкашка цу хьакъехьа дийцар СССР Министрий Совета Председатела Алексей Николаевич Косыгина.

Мехкарча мехкдаьтта предприятешка хувцамаш мишта ду? Цу темах наьца Кердадерий копайоахон агентства корреспондента Пантолеев Николая укх денношча беседа йир СССР мехкдаьтта промышленноста министреца Шашин Валентинаца.

Валентин ШАШИН,
СССР мехкдаьтта промышленноста министр

— Эгара хьалхагlа хар лоара, мехкдаьтта промышленноста вача доала хувцамаш данза ца доала бахьан малагlа да, хьалхагlа цун хинна организационни структура мегаргйоацача хlана хьинай?

— Укх тlеххьарча хана доккхий хувцамаш хиннад тха даькъе. Иlггaв санна тlом чакхбаьннача хьалхарча шера даьккха мехкдаьтта 22 миллион тонн хиннадале, укх шера «lаьржача дошо» 350 миллион тонн йоаккхергьл.

Дукха ха йоаццаш а тlехьа мехкдаьтта ике даькъах хаъ Лакъа луш хиннар Азербайджан яр. Хlанз мехкдаьтта промышленность дlанийсьялара географи дикка хувшенний. Керттерча дакъа мехкдаьтта доакххар Урало-Поволжье я Сиххача темпаетlа дегlайоагlа керда район — Малхбузехьара Сибарегlе. Дикка дукхагlа доах мехкдаьтта вх гlайве Мангышлакh Белоруссии санна йолча кердача районашка. Мехкдаьтта даккхара лакхача боарамга кхьчай Туркмени, Украина, Коми АССР, Нохч - Гlалгlай АССР.

Дакъа сахха дегlаахар бахьан долаш Советски Союзе хlанз чlоагlа дувeх тlа шоалагlа моттиг лаьцай мехкдаьтта даккхара.

Кхетадеш да, мехкдаьтта дахара боарамаш лакхдеloаца, керда промыслови районаш дегlаахарца цхьана массехказа лакхденнад бурув тохара боарамаш а.

Халкъа боахама доккхеи йолланеи дакъа а хинна дlаэттай тха промышленность. Керда, прогрессивегlа йола технико - технологически решенеш промышленноста юкъейихьаро хийлад промыслашкарча балха гlулакхаш а. Халкъа боахама бlаккхача лоархlаме хилар тlоннашкара температура хьал а лоаттаеш мехкдаьтта доала моттигаш хьаеллара метод шерра юкъейоалахр. Тlахьожама автоматически телемеханически средствaш хьаеро йиш хулийт промысла шеррача боахама объектий балхага шьаь нуаттера хьежа.

Цу тайпара даькъе организационни хувцамаш деиза ца доаччa кхоачадеьда керттерча шин бахьано:

— цхьа-дале, технически прогресс лакхача темпаша — хlанзарча тайпара йола керда техника, технологи, автоматика, телемеханикан средстваш юкъекхахьаро, электронно-вычислительна машинех пайда эцаро, а кх. дl.

— Даькъа доал дара кердача формий малан сенах латт, хьалхарча структурана хьалхашка цар совле малагlа я?

— Укх тlеххьарча хиннаша мехкарча мехкдаьтта хlара районе — бурув тохачен мехкдаьтта доахачея — производстваш доалдеш пхиина звено яр: объединени, бурув тохара болхлой тресташ, мехкдаьтта промыслови управлени, бурув тохара контора а промысел а, бурув тохарен мехкдаьтта дахерен участок, бурув тохара бригада а мехкдаьтта дахарe бригада а.

Хlанз оаха мехкдаьтта дахаран бурув тохаран керттера производственни подразделенеш е лаьрхlад мехкдаьтта доахача управленеехи бурув тохара балхай управленеехи.

Управленешка гулдеш да гlоновкъостала боахамаш, хьаю гlулакхаш дара специализированна производственни базаш. Из бахьан долаш дlайоах lалаьмате дукха бурув тохара контораш участкаши, хlаьта мехкдаьтта доахачара — мехкдаьтта промыслаш, мехкдаьтта дахарен хьаувзарех, хlаьта иштта гlожошка даьлена хьаллоаттаерен участкаш а дукхагlа йола бригадаш а.

Цхьан ледоагlа болх беш йолча управленески звеньяшта меттел производстване кулгалду керда органаш яхаро йиш хулийтаргья специалистий функцеш къьстам болашагlа дlанийсъеш цунна цхьаьне хlара денна бена балха тlа вычислительни кхьйолен техника шерагlа юкъекххальеш.

Кердача структурагlа чlоагlъеш эргйоахаш тоеш я инженерно - диспетчерски службa. Цо денна а бийсана а оперативни инженерни гlахьожам доаттабергба производственни процессаштен бурувтохачев, мехкдаьтта доахача а, организационни гlулакхашта соцабаь доаттийтаргбаш болх, лакха технико - экономически хьожхамаш lалашдеогда.

Предложена доал дара ерригача системе къаьстта боккха лоархlам бу инженерно-диспетчерски служба, цунна гlабула денна бийсанарея, итт дийнахьара, бетта графикаш а оттаьь технологи а кхоачашьяра хьалхара керттера бехктоккам.

Доал дара кердача формашка доъла хана принципиально керда дехкарош оттадаьа гlулакх дара базашта хьалхашна. Хlана деиз дlа цу базашa ремонт аlаила еот а йи оборудованена, цу даькъе насосашта, роторашта, хlаьта иштта тайп-тайпарча инструмента а. Цар керттера дехкар — тишъенна ваттаалаш, механизмаш, оборудовани сахха хувцар.

Из тайпа порядок хелча инженерно-технически болхлошка йиш хургья шоай еррига уйла керттерча проблемашта, цу даькъе производствана автоматизаци яра, мехкдаьтта доалла моттигаш хьаеллара. Хlанз къаьстта лоархlаме да из нагахь санна бурув тохара боарамаш хаддаза лакхлуш, скважинаш кlоаргагlа йоахаш, мехкдаьтта сихагlа доахаш хилар тергал дича.

— Хlанз хьан тоергья хlаьта оборудоваши инструменти?

— Доал дара кердача структурагlа массанахьа екъаенна lалаьмате дукха бурув тохара конторай, промыслай, хlаьта иштта трестайн мехкдаьтта промыслови управленейн механически мастерскеш аlашагlтохаш я Оборудовани ремонт централизованно ергья — объединеней системе. Цо шийна хулийтаргья ремонтa балхашта юкъе хlанзалца хинна кустарщина дlаяккха, ремонтни балхе технически кийчо чlоагlъе.

— Мехкдаьтте промышленноста доал дара системе хlанзалца эгара доxера звено хиннай мехкдаьтта доахен хьаувзен, гlоаналкхара давлен хьаллоаттаю бригадаш. lа аьлар, дукхагlча даькъе уж аlайоахаш а. Хlаьта цар дехар хьан кхоачашдергда?

— Бригадашта меттех хlара мехкдаьтта промыслове диспетчерски пункте квалифицированни болхлоех аlашагlйоахк мехкдаьтта промыслова боахача доаттабеча тlахьожама а гlулакх дара а керттерча доcтамашта йола дlаюха лела специализированни групаш. Уж lалашъю объекташка юкъ-юкъе хьежаран скважинашкара кагий доаддамбоахараш дlадахарaш хилаза кргйоацача транспортаца.

— Дерригача даькъе доал дара керда структура юкъеяхьа могаш хьалхагlа да, цхьа къаьстта районашка техка хург да йий из?

— Шеко яц. Эффективность мелхаl хьалдагlа а ца зайрачул тlеххьагlа цу тайпара аьхаш даькъа масштабе чакхъяхар кдерамс да. Производствено аlашlехьакхаьр доал давеш керда формаш соахка бlаьстан юкъе а тlеххьа опыта хьисапе юкъейихьаро «Куйбышевнефть» объединене промыслашка. Цо хьацкхар ше чlоагlагlа пайдана хургхлар. Цу объединене предприятеша соахка планал совгlа еэр йиъ бlаь эзар тонн хlана чаао аьлла мехкдаьттан ткъаь итт миллион тартта кубометр попутни газ, скважинаш йоахаш планал совгlа ткъаь итт эзар метрал дукхагlа бурув техар. Дикка lакхьелаб къахьегама оьсарле. Из деррига а карагlдаьлар специалисташ, гlулакхера нах, болхлой кlезигагlа боллашехьа а. Алхха аланех цхьа миллионн ах миллиона гарта сом кхоллар объединене соахка.

— Ерригa мехкдаьтта промышленность доал дара кердача организационни структура тlа яьлха мана ергья?

— 1971 шера деррига хувцамаш даь доала лергl оаха.

— Тlакха, гучох, lалаьмате дукха нах мукьабаргба?

— Хетаргахьа аьлча, шера эцача алапе фонд 22 — 23 миллион сом а долаш вола 16 — 18 эзар саг. Хьалхагlе а дахча лоаргlамегlа, ерригаш а хlайоахаргьараш 450 тайп - тайпара структурни подразделенеш: бурув деттa конторaш, мехкдаьтта промыслаш, бурув детташ скважинаш йоахев мехкдаьтта доахев участкаш, хlаьта иштта мехкдаьтта доаха бригадеш а гlо ду цахаш а. Царех цхьаш жlанале дlаьлхай.

— Цунна дувзаденна кхы цхьа кха а цхьа хаттар да: доал дара керда структура юкъейихкар бахьан долаш мукъайаргбола байтта эзар инженераш, техникаш, гlулакхера нах, болхлой балха бахийтара проблема хьаш, миштa аьостаергья?

— Цу деша боккъонца долча малагlа из хош проблема я аьлла согa-м оалалург ма дацар. Капиталистически мехкашка санна, СССР-е хьабе болх боацаш нах боаш дукха хо я. Эшаш ца хиларах тайпа эгара тlеххьара бкржа труда политикъа шу хьалхагlа дlакъайлай. Советски мехка экономика чlоагlа дегlадхаш хиларна дувзадена массе тайпара профессеш йолаш бола болхлой даим ца тоъаш хул. Алхха мехкдаьтта промышленноста а массе метте эш хlанз дукха эзараш специалисташ, болхлой, 16 — 18 эзарнех цхьаннена саг же хlана доашаш вусарг ца хилар дуаш я мий. Вайнига бахний боарамаш ларлдеш да, мехкдаьтта гlа-гlа дукхагlа доах, хьалъеше эксплуатацие дlателаши я кеода йоаккхий предприятеш. Профессеш хувца е квалификаци лакхъе лайначига ше волча метте, производствана гlера на воалаши нах боалаши йистенха йиш я йоагl-йоагlаш йола школаш, курсаш, кхьметтел юкъера специальни лаккхерен дешара заведенеш.

«Куйбышевнефть» объединене хувцам бар бахьан долаш эзар совгlа саг мукъаваьннав. Уж беррига а цу сахьате балхаш тlа бахийтар, цу тlа а, массоза санна, алапе дукхагlа а ийцар.

Производствон доал дехтеш кердача тайпара аlаштlехьдеккхар хlанз юкъедоаладаьд дукхача кхыча объединенешка, цу даькъе «Белоруснефть», «Укрзападнефтегаз» а йолаш. Из бахьан долаш административно - управленчески цеховой аппарата болхлой хlанзе а бархl эзар саго хlана баьбац аьнна кlезигбаьб. Уж беррига нах а иштта балхаш тlа бахийтаб.

«СЕРДАЛО»

2-гlа оагl. 6 август, 1970 шу.

ДИПЛОМАШ ХЬАИЙЮ ЙОАМАРОША

Халкъа образовани музей хьайиллай городе Нальчике, Черкий-Балкхарой Автономни республика столице. Музеерча экспонаташа дувц шин халкъа — черкий балкхарой просвещени дегlаярах.

Октябрьски революция яалехьа шоай йозавь-дешар хиннадац Кьилбаседа Кавказерча лоамарой. Бахача нахa юкъе дийтараш 1,5 процент хиннаб Черсашкахьа, хlаьта Балкхарошкахьа — кхыа процент.

1919 шера Советски правительства декрет тlайнцар РСФСР-е бахача нахa юкъера йозавь-дешар ца ховрг дlадакхара хьайьсьа. Музе да 1920 шера школа хьайиллача халкъа просветителa Эльбердов Хьесана сурт. Из хиннав черкий балкхарой меттала эгара хьалха зрахийтача букварий авторех цаl а. Цу букварий экземплярaш да хьокха оттадаь.

Массехк стенда дувц автономни республике халкъа образовани дегlаяра кlаузарча боарамах: 127 эзар бер деша дагlаш 246 школа я тахан Черсий-Балкхарой городашкен юрташкен. Автономни республике а иштта вах эзар совгlа студент деша вагlаш йола шийна университет а.

Музеерча материалашa бовзийт педагогически къахьегама мастераш Автономни республика шарлашка болх бе ва лаккхерей юкъера специальни образовани йолаш хьола 6 эзар совгlа хьехархо. Царех дукхагlа бараш — Советски Союза университеташ педагогически институташ йистеяьха лоамарой къахьегача дезалех баьнна вах.

Петр ЯЩЕНКО,
АПН корреспондент.

ПРОДУКЦИ ДУКХАГIА ЯККХАРА

Лаьттанцара йоахен хьайбайн продукташ дукхагIа ахара, къахьегама овсарле лакхьяра, юрта къахьегамхой вахара хьал тоа-дара йола торонаш луш долча экономически организационни гIулакхий бIарчча система хьоа-стаьй КПСС ЦК мартовски (1965 ш.) Пленума решенеша.

Цхьайола аьннги йир цу решенеша «Южный» совхоза экономикана. Из боахам рентабельни бар 1965 шерал хьалха а. Цхьабакъда мартовски Пленума решенеша малххара гIулакхаш де доладелча цул хьалхарча шера хинначул 40 эзар сом дукхагIа бир боахамо пайла. Цу хана дена хIара шера пайда лу совхоз наьчча-хьалххена.

Яллу чуьце эррига тIехни-ке дика кийч а яь дIадоладаь бахкаш сихха чакхдаьхар.

ДIадахача шера «Южный» совхоза боллоша юккъера лаьрхIача гектара тIара 24 центнер кIа дьиккар.

«Южный» совхоз укх шера ялланех 18 центнери социалистически декларех 20 центнери гектара тIара ялат дакхха дезаш яр. Массе а хьокхамех совхкарчул тIехбаьнна хьуккъам.

Къахьегам дика вIашттIехьбеннар бахьан долаш ахчанца лоархIам бича хIара шера дукхагIа йоаних валови продукци. 1964 шерарчул 24 процент дукхагIа чуера района боахамашка валови продукци 1968 шера, цу даьнге, баьцовгIай продукци 41 процент а долаш, хIаьта «Южный» совхозе 160 процент дегIаера цу юкъа лаьттанцара йоала валови продукци.

Рукъа кхоарахи лорадарахи йола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо арадаьнначул тIехьагIа цкъадола гIулакхаш дакъ совхоза боллоша. Тракторай, машинай, оборудовани, производства кхыйола средстваш бокъ ца бош сайца латтала дIадаькхад, но-могга дукхагIа пайда эц помещенеш оборудовамехи. Цо йиш хулийт вертерча фондай эффективность лакхъе. КIеанга хIама карагIдевнадац къахьегама овсарле лакхъеча. Къахьегама овсарле лакхъяра совхоза партийни организаце, кулгалхоша, специалисташа керттера лоархI къахьегам дика вIаштIехьбаккхар, къахьегамах дукхагIа хIама хьахийли йуара боллой материальни безам лакхбар, юртбоахама культурай хьувкьам, хьайбай продуктивность лакхъяр, кхыдараш.

Общественни производства эффективность лакхъяра пайда йоу продукцега дIадоар, цIена дохох, пайда, рентабельность санна долча экономически хьокхамех. Уж мероприятеш бахьан долаш 1968 шера совхоз 102,5 эзар сом пайда белар. ХIаьта укх шера кхы а дукхагIа пайда баргхилара бахьанаш долаш да.

«Южный» совхоза къахьегамхой, пятилетка тIехкьарча шера заданеш хана хьалхеи толамнеш кхоачашъяра а КПСС ЦК июльски Пленума решенеш тIа белгальяь мероприятеш кхоачашъяра а шоай ница кхобергболаш бац.

А. ШАХГИРИЕВ,
КПСС Шелан райкома инструктор.

МОСКВА. СССР [illegible] боахаме карагIдеьннача [illegible] выставкарчь «Юрта бо[illegible] механизаци электрификаци» яхача павильоне гуччахьарча мейда тIа кьоигаоттаяь латт юрта лаьрхIа «Львовсельмаш» яхача заводо кьекь керда машина — подкормщик-опрыскиватель ПОУ. Цун новкъостаьца лаьттах кхача удобренеш етта е овсарцен юрта боахаме лаьттех тIайоллача хIамаштa вуламдергашцен къовсам лоаттабе бешш я.

400 литр чухоша ши бак а юкъе йоаш йола эррига оборудовани тракторай бе-беча тайпаш-та тIехьа тесса йиш йолаш а новкъарашца, сеялкашца, культиваторашца цхьан агрегате болх а беш, цу тайпара балха овсарле лакхьелга Iалашдо кийш йолаш а я.

СУРТА ТIА: керда подкормщик-опрыскиватель «ПОУ».

И. ХРЕННИКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Деррига Советски хамтьаца цьана юрта къахьегамхоша а кьовбалью КПСС ЦК июльски Пленума решенеш.

Мински области Мински района «Новый быт» яхача юртбоахама артела колхозхой юртбоахама производства темпаш лакхьеш, хьайбаш лелаьеча хьалха латтача опытах пайда эцаш ба. Колхоза 4000 бежан да, цера 1400 бежан дотташ да.

Колхозхоша кха бетта печчахьалххенга 1000 тонн совгIа шура ехай. Хьайбаш лелаьеча дIакхьо колхоза шера 300 эзар сома пайда бу.

Укх шера къахьегамхоша лаьрхIад 3319 гектар хупача лаьттара хIараьна тIара 30 центнер долаш ялат чуда.

Рентабельни боахамо колхозага торо хилийтаб йиь рад йола корпусаш, нах чубаха 16 цIа, школа, клуб, магазин, ясли хьайнб. Колхозхочун алапи юкъера лаьрхIача бетта 149 сом да.

СУРТА ТIА: колхоза дикагIбола Вишневски фермера хьехтелеттараш (аьрдехьара аьттехьа) — доярка Н. И. Кратович, бежагIеннаш В. В. Махонь, доярка А. И. Кудясовская. ХIара Iэттагара 16 килограмм йоллаш шура боахкх доаркаша.

В. КУНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

МАIАЧА НАХАЛ ХЬИНАРЕГIА

ТIехь-тIехьагIа дукхагIа хул маIача наьха мара хила йиш яц аьнна хета трактористa, комбайнера, шофера, токара, газосварщика профессеш Iомаяь кхалнех КIязига бац механизатораш болаш кхалнах тха районе а. Механизатораш болаш боахамашка болх беш 200 кхалсаг я. КIаьдлуш боапача юртарча кхалнаха, маIача нахал тIехьа це бусаш, доккха дикъа лоац юрта боахам дIахо дегIабоалабеча.

Къаьстта дега дика хеташ хIама да механизатора говзал Iомаяь нохчий кхалнах тIехь - тIехьагIа дукхагIа хулиш хилар. Ши-кхо шу хьалха а наггахьа саг мара ца хиннача хIана итташ бола нохчий кхалнах механизатораш ба.

Кхалнахага механизаторий говзал Iомайтара боккха болх бу парте райкомо. Районерча механизатораш болча кхалнаьха слет яьй. Гулбеннача наха хьалхашка кертохаболийташ къамаьл дир «Горячеисточненский» совхоза комбайнера Дудуркаева Каметас.

Цо даь къамаьл чIоагIа хьаллаьпар берригача цига гулбеннача наха. Юрта боахама механизаторий профессеш Iомаяра тIахьехаш района берригача кхалнахага кхайкарал дир слета юкъе лакъалоацеш хиннараша.

Из тIахьехам эгара хьалхарчарца хьаллаьцар «Староюртовский» птицесовхозера Хачукаева Хьакимата, Тарамова КусаIа, Ахаева Маккас. Царна къаьгга бола хьокхам бар Максудова Зина. Зональни яхьашка хьалхара моттиг яьккха, бронзан медаль, шийшIерагIа дола сахьат, диплом енна яр из.

Кхалнаха механизатора говзал Iомае воллавелар совхоза механик С. Гойтемиров. ТIегIертта механизатора говзал Iомае болабелар нохчий къона кхалнах.

Ветташ дIадахар говзал Iомаеш. Экзаменаш йолаелар. Езаш тIайийча говзал Iомаяьча къоначa кхалнаха дикеи геттара дикеи дIаелар экзаменаш. Раьза хилар экзаменаш дIайеш хиина комисси а. Керда МТЗ-50 яха тракторашелар царга.

ХIанз Хьакимат, Куса, Макка юкъе болча, Максудова Зина керте латтача кхалнаьха звенос кхашка балхаш деш хьоккам тел. Дикалхьара норма хIара денна 120 — 140 процент кхоачашъю цар.

Кхалнах юрта боахаме беча квалифицированни балха кхы а дукхагIа юкъеозара хьаьхехьа 1969 шера 14 январе СССР Министрий Совета соцаьмя 1969 шера 4 апреле парте обкомо бевь соцамкхоачашбеш боккха болх бу «Староюртовский», «Горячеисточненский», кхыца боахамий партийни организацеша. Парте райкомо новкъостал ду царна, хьехам бу. Парте райкома бюро заседанешка кхоааа дийцад кхалнахах механизатораш кийчбари дош.

Чукйина ялат чуэшш боалк «Горячеисточненский» совхоза болхлой. Хьинаре къахьег цига комбайнераша Дудуркаева Киметаси Бицнова Нойлен. Совхоза кулгалхоша керда комбайнаш еннай царна. Шу мара ланц Бицнова комбайн лехна йоллехя (хьалхагIа штурвальни яр из). Вакъда, кхо ди даьна цIе байракх яр цун комбайна тIа лепаш.

КIаьд ца луш, дика къахьег штурвальнеша Тасуханова Яхас, Зубайраева Тумишас, Эдиева ПатIамата, Кашумова, Зинас.

— Молоденаш ба кхалнах, дика дова царна шоай гIулакх, цхьаькха хIаманна маIача нахал тIехьабусаш а бац, — йоах совхоза директора И. О. Козуба. Совхоза кулгалхоша а цхьане болх беш болча новкъосташа а дика буви «Грозненский» шурий совхоза ялат цIендеча пункта машинист Клавдия Дмитриевна Тотьева, трактористка Амерханова Рая, вулканизаторшица А. И. Зайцева.

№ 1 йолча шурий совхоза болхдочо Иванова Александра Ивановнас геттара дика Iомаяьй газоэлектросварщика говзал. Боля геттара дика бу цо.

Хьинаре, шоай низ кхо ца беш къахьегаш ба 1-ча Мая цIерагIча колхоза кхашке штурвальнеш И. Ибрагимова, М. Маштаева, А. Дагаева. Кхы а дукха ба механизатораш болаш, социалистически яхье хьалха латтеш бола кхалнах. ХIаьта машинаша доьхан летта, Староюртовски пищефабрике механизатораш бола дукха кхалнах, кхьбараш вай бийца а мича бийнаб.

ХIанз КПСС ЦК июльски Пленума решенеш кхоачашъяра социалистически яхь а лаьпа, района кхалнах-механизатораш вебоагIара парте XXIV-ча съезда вахьабаха кийчлуш ба.

С. ШУАИПОВА,
КПСС Грозненски района кхалнаха юкъерча балха отдела заведующи.

ЦУН СИЙ ДУ

Литейни цехе эгара халагIеи бехктокхамегIеи болх ба мастера бар. Производства болх вIаштIехьбаккха, болхлой боагI-боагIача дIаннйебе, кхы мел дар дезар мастер ва. Лоацца аьлча шиь участка да ва из. ТIаккха цо ишта доалде деза ховш ма дий.

Дуккхача хана деиз тха сталелитейни цехе мастераш маIа нах хиннаб. Цудухьа цу халаче балхах маIа нах мара лоархIабергбац, аьнна, хеташ бар цхьабараш. Цецбаьлар уж бехктокхамерча чIайнаш деча участке кхалсаг Чеботарева Наталья Филипповна мастер чьожайнча. Наталья Филипповна ше а цу балхах лоархIавр вкераш яр.

— ЛоархI е р г й и а - хьогI? ХоргIай-хьогI сона болх вIаштIехьбаккха? — яхаш хаттариш хьалхашка уттар цунна.

— Цкъа хьалхагIа массехк бетта болх бе Iа, тIаккха къоастадергда вай хьо цу балха тIа совцарг е хьайгв хьалхагIа хина болх хьамарг, — аьнар цеха начальника Гафт Лазарь Абрамович, — Хьона мастера болх булургба аьнна хет сона.

ТIом чакхбаьнна кхоалагIа шу дар Наташа Грозне енача хана. Цу хана 16 шу даьнна яр из. Цхьаьккха балха говзал яцар Наташий «Красный молот» заводе гIишлошьеча бригаде балха еча. Шин шера цу бригаде доггIена къахьег Наташас. Цу юкъа боккъонца Iомаю цо кIир тоха-ра, штукатура говзалаш. Из юкъе а йолаш хьайир завода больница. ХIанз а цу здании юхе гIолла тIехйоалаш дот гIоалоал цун. Тамаш а яц, эгара хьалха хьаьнада къахьега йолаьтуш цун къахьегам дIабехача цу здана чу дуккхача наха дерба ду. Дега диплургдоаца совгIат да из.

Цуши общежите бахаш хиина мехкарий сайрийнарча школе деша бахар. ХIаьта Наташа ше хIаьа йоккха а хеташ ца йоалаш Iийра. Из дIахайра ха яхача бригадира.

— Деша яхача бакъахьа яр хьо, хIанз а тIехьадаш, — аьнар цо. Киселева Мариас, кьычар мерIдар цунна деша гIолла. КIаьдъенна балхара чуча сайрийна 10 — 11 сахьат даллалца занятешка агIа хала дар. ТIаккха урокаш Iомае а из езий. Цкъаза дешар дIавхоссa, цIагIа Iе дагадохар Наташийна. Цхьабакъда, цхьаь йиса из. Новкъосташа гIо ду цунна, хьаллоац оагIув. ХIанз ше болча сталелитейни цехе лаьттанарча балхий лаборторе лаборанткала дIайийнар Наташа. ХIама хара тIера йола из сиха Iомалу керда болх бе. Хьалха санна чIоагIа кIаьдлацар, деша аттагIа дар. Лоацца аьлча, болх а дешар а дикка тоаделар. Толамс итт класс чакх а йаьнне химико-технологически техникуме заочно деша йола Наташа.

Безамс, хьинар дола йоI частта белгалйоалл цехе. Комсомольцаша шоай тхьамадалла хорж из. Геттара кIеанга мукъа ха юс цун цеха самодеятельносте дIахьеча. Къонабарий самодеятельносте, комсомольний воскресникe, кхычахьа хьадечов нов. Чеботарева массе хана хьалха хул.

Техникум толаме чакхйоаккха Чеботарева Наташас. Ший цоллагIдола цIа а хиина дIаэттача цехера дIаяха езаш дар гIулакх. Паччахьалхенна лен ухкаша халои хулаш массехк шера дийша дешар доале йиш мичай. Цудухьа кхычахьара шай говзалах болх лаха белар. ХIаьта цехе цун специальностах болх бацар.

— Цехе йиса раьза йий хьо? Нийса болат лоаладеча участке технологалле могаяй оаха хьо,— аьлар цеха начальника. Боарам бацар Наташий гIадъякаре. Болат лоаладаре дарх техникуме Iомаяьяр нов. Чеботаревас. ТIаккха кхи мел доахон дукгаллой новкъосташа дIаккхийтар из. Вошас санна новкъостал дир цунна технологически бюро начальника Циганов Вильям Федоровича, технологаша, мастераша. Дикал а хало а цунца екъар цар. Иштта бокъонца боаз цунна болх. Шийн вахаре эгара дезагIдола, цIей лоархI Чеботарева Наталья Филипповнас ленински парте мугIарашка ше дIаяйна да.

Цхьа дика дамал йоал цунах. Ше кхьчарна хьокхам телаш къахьегарал совгIа кхьчарга а иштта дика болх байта, царна къахьегам безабалийта хов цунна. Цудухьа цунга доал кхьчачул тIехьагIа долуш тоабелар участка болх, болат нийсагIа, дикагIа доладу. Производственни заданеш даим толаме кхоачешъю хIанз. Стержневой (чIийнаш) деча участка мастер я Наталья Филипповна. ХIанзара кердагIйола техника юкъейнхьай цо участка балха. Арахецаш йола продукци тIеа дика я. Производстве дикка толамаш дахарах «Социалистически яхьа отличник» яха наьха тIа йоаллаю значок синай нов. Чеботаревайна. Цун къахьегама боагIаш баь мах ба из. ХIаьта цул хьалхагIа цунна Сийлен грамоташ яьха барналаш дукха да.

Дика производственниица йолаш санна дика общественница а я нов. Чеботарева. Цеха партбюро член — сийдолаш цIи я. КПСС обкомeн горкомен Сийлен грамоташ тийннай Наталья Филипповнайн кхетама болх беча доккха дакъа лацарах. Дукха ха йоаццаш шоай цIей — металлургий ди новзадеш балхаца вахар дийза, цунна вирз корадаь Чеботарева Натальи Филипповна даькъал йийцар цеха болхлошeи кулгалхошeи.

А. КОНОПЛЕВА,
«Красный молот» завода сталелитейни цеха технолог.

ХIАНЗЗЕ А ДЕНЗ...

ХьагIайоагIача кеппача пятилетках кхы а дукхагIа декхараш хьалхашка оттe республика мехкдаьтта доахараша. 25 миллион тонн мехкдаьтта дакхха дезаш ба уж. Цудухьа хьалхара шу лаккхача темпаца дIадоладе деза. Из хIара чIоагIа лоархIаме да болх беш йола скважинаш, берригаболхач Iаи хьалашка болх булургбоаш дика кийчбир. Из дика кхетаду «Малгобекнефть» НПУ коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаечь кхоалагIча промысла коллективо. Хьалхе а боагIаш йола Iаи кийчо еш оачал йолаш ба промыслованаш. Цудухьа гураьхи Iайи из соцаш болх бу мехкдьатта оборудовани.

Промысла болхлоша дика доаладу шоай карарча скважинашта. ХIаьта уж укхаза кхьча промыслашкарчул дукхагIа а я. Цул совгIа йиь групповой установкех итташ километраш дIоахал дола мехкдаьтта проводаш а укхаза болх беш. ХIара бетта мехкдаьтта дечкхара планови заданеш тIеккхоачашъю барт болча коллектива. Цо торо хилийтар ер шу доладелча дена планал совгIа 20 эзар тонн «IаьрIа доашув» дакхха.

ХIанз шоана белгалъяь мероприятеш толаме чакхйоаккхаш Iаи заналаяь дерттIа болх булургбола хьалаш Iалашдеш ба мехкдаьттахой. Ремонт яра мел эша материалаш оборудованин хилнахьа Iалашъяьй. Эгара хьалхха къаьнача станокашта качалкашта ремонт е йолайир. Редукторий подшипникий даьтта хийцад, мачтай бекьаш (брусья), лаьттан хIалхара оборудовани дIаоттоергйола кийцаш — тIаьш тоадаьд. Къаьстта теркам тIабахийта кул тоххаш кийчъю мехкдаьтта проводаш. Царех дукхагIъяраш 30—35 шу хьалхагIа хьалъяьй турбеш мукхйиая я. 5 километр дIоахал долча мехкдаьтта проводе дIерла турбаш яхкай. ДIахо а деш да уж балхаш.

Станокашта - качалкашта, мехкдаьтта проводашта ремонт яра балхаш къаьстта дика вIаштIехьдаькхад мастера М. Балаева бригаде. Цун бригада доалдераш дукхагIъяраш къаьна кIоарга-насосна скважинаш я. Уж скважинаш Iаи дерттIа болх бергболаш кийчъе дукха халагIа, чоалханегIа да. Цхьабакъда, балха йоккха опыта лакха говзали, дика организаторски таланти йолаш волча мастера нов. Балаева бакъа боагIача тайпара дика вIаштIехьбаькхаб ца болх. Цу бригаде хIаккъеяхьа эррига станокаш-качалкаш тоаь яьнаь. ХIаьта уж бригаде 75 я. Производственно-бытови помещенеш тоаяь, мехкдаьттахой бартхьаш доаъаду лерда цIа (будка) хьаллаьд, дика кийчъяьй бенн-душевой. Цул совгIа шоай низаца сварочни балхашта площадка кийчъяьй.

Мастера Зарудиев Ивана бригаде дукхагIъяраш фонтанни скважинаш я. Iаи групповой установкашкеи мехкдаьтта проводашкеи дира гIоа юхе а йижа йоккхий халонаш хул. ХIана а тIехь юхе йижа гIоа дIайоаккхаш ба мехкдаьттахой. Iаи моллагIа хьовзам хилча резервуарашка довгор дIачудалара болх соцаргбоаш хIанзехьа эшаргйола мехкдаьтта проводаш кийчъяьй. Ше мел йолча скважинашка тIадолла наьнкъаш тоадаь, 4 коллектора ремонт яьй. ВIаьрча хьанийшча Iаи кийчо яра де мел деза балхаш хIанзалехьа 80 процент совгIа даь дьъинад цу бригаде. Резервуарий парка бокъонца ремонт яьй. Иштта тоаяь яьннай коллектораш, культбудкаш, моторий кьцкаш, кийнаш-тIаьш.

ХIанз Iанарца — парафини гIоацах мехкдаьтта линеш цIеньеш ба мехкдаьттахой. Эррига мехкдаьтта проводаш тоаяь яла йоахи. Гураьхи Iайи мел эшаргйола материалаш кийчъеш я.

— Сентябрь бутт юкъе кхоачаш Iаи кийчои берригa балхаш даь доаргда ахо, — йоах промысла заведующе нов. Албогачиева. Хьалхаьха дIадоладаьд из дика гIулакх.

В. ТАГУРОВ.

ЛОАМАН ДАГЕСТАНА ГЕРОНТОЛОГАШ

Геронтологий Дагестански республикански Iилма-медицински общества филиал йиллай дукха ха йоаццаш Хунзахе лакхача лоамашта юкъе уллача йоккхаче района центре йIаьха ха йола нах дукха хиларна гIоъаьннеча цу республике. Филиало вIашагIтехаб тайп-тайпара специальносташ йолаш, къабеннача наьха уназцIеной вахара образи массе оагIорахьара Iомае даьрхIа йола 20 лор. Алхха дIадахача цхьан шера хунзахски лораша тохкиш баьб 80—100 а кхы дукхагIа а хаваш йолаш болча 250 маIача наха кхалнахеи. Тохкад ха йIаьха ерий клинически хьал, цар къахьегама, бьтa хьалош, кхача, ойлаш. Цхьадола тохкамаш ха йIаьха яраш уралаттабеча лелабеча аппаратей чурча органаши хьало хохадаьдар, вожаш — бIарта сии органий хьала, кховлагIдараш — цамогаш хилорен боврен бахьанашта.

Района даьча тохкамий материалаш юкъаргьа укх шера август бетта хургйолча районий юкъарча лорий-геронтологий Iилман-практически конференце.

Эгара лоархIамегIа йола даьнеш яьхьагья 1972 шера юкъе Киеве гуллургйолча геронтологий 9-ча дунен халкъашта юкъерча конгрессе.

Цу тайпара филиалаш, общественаш укх шере а йохкергья Дагестана эррига городашкеи йоккхийча районашкеи.

Юрий ЗЕНЮК,
АПН корреспондент.

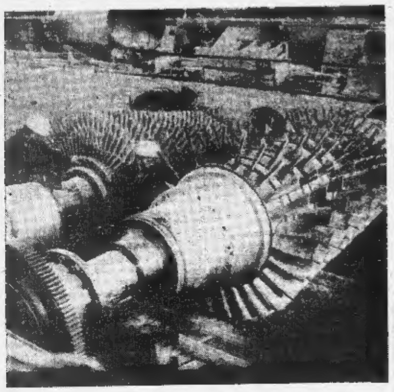

Якутск яхача города йисте хьоттъеш латт ГРЭС. «Ший тайпара я из станци. Цун доагор де Вилюй яхача хи йистера 400 километр йIаьхача газопроводах хьейоагIа газ. Эшшеча хана кхечеча доагореце болх бе йиш йолш а я турбинаш. Якутска ток анна хьалхара газови турбина станце керттера а атмосферни температура чIоагIа хувцалуче моттигашка болх бе лаьрхIечар образец лоархIаш а я. ХIанз шоллагIъяр вIашагIйоллаш бе гIишлошъераш.

СУРТА ТIА: шоллагIа турбина вIашагIйоллаш я Смыслов Василий Александровиче Бригада. Коллектива дош деннад гIишлошъерий Ди тIаьхоачаш турбина болх бе йолалийта.

В. ТЕТЕРИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

СПЕЦИАЛИСТАШ ДАГАБУВЛ

ТIеххьарча шин кIирагIа вай республике хилар Российски Федераце юртбоахама министра заместитель нов. Агибалов керте а латташ йола специалистий йоккха группа. Уж баьккабар республика юрта боахам тIехьбусаш хилара бахьанаш талла, вай колхозийи совхозийи экономика дегIаяра никъаш белгалдаха. Шоаш укхаза хиннача юкъа уж хилар республика берригача боахамашка, юрта боахамерча кулгалхошцеи мугIарерча къахьегамхошцеи дагабаьлар. специалисташа цхьана берригача довкъой балха йоадамболаш йола анализ йир. Из берига тохкаш шоаш гучадаьнначун анализ цийса яр укх денош а республика боахамий кулгалхошеи специалисташеи цу хьакъехьа дагабалара Совещани хилар 1-ча Мая цIерагIча беш. Укхаза баьккабар дпалахой — Къилбаседа - ХIирий, Черсий-Балкхарой республикай юрта боахамера кулгалхой, специалисташ.

Цу тайпара къамаьл хилара бахьанаш дукха дар. Укх тIеххьарча шерашка республика юрта боахама къахьегамхоша цхьадола толамаш даьха дале а дукха кхоачамбоацараш а нийсденнад. Керттерча даькъа цу кхоачамбоацарех лаьха дийцар ший докладе тIа республика юрта боахама министра нов. Полушкина.

1968 — 1969 шерашка керттера продукци йохкара планаш кхоачаш ца еш йисай республика. Бахьан кхийна кхеча кулгдоай дьувкьам лохи хьайбашта тIакхета дуля, доахангара шура кIезигеи хилар да.

Геттара во пайда эц республике хий дехкача лаьттех. Каст-каста нийслу цу лаьтташкара чубаьхьа хьувкьам хий ца дехкача лаьттамара чубаьхачул лохагIа. Юкъера лаьрхIача хий деххача гектара тIара 21.1 центнер ялат мара чуэцаш республика боахамаша, лоалахарча Черсий - Балкхарой республике 32 центнерга дIакхоач из.

Дукха рузкъа дIаухийт республика хий декха таьтташ шерларга, цхьабакъда цигара чудаьха беркат хайра ца хилар бахьан долаш чIоагIа де хул паччахьалхенна.

ДIахо ший докладе тIа белгалъяь нов. Полушкина республика хьайбай боахам вочa хьала тIа хилар. Укх массехк шера цхьан боарам тIара воалаш ца вай фермашка йоаккха хьайбай продукци. ХIаьта вай цхьацхадолча боахамашка хьайбаш кIезагденнад. 1965 шера йоаккхаш хинначул кIезагагIа йоах хIара Iаттагара шура. Из иштта нийсденнад цу боахамий кулгалхоша хьайбай боахам дегIабоалабара теркам кIезига тIаухийтандаь, доакъара бела мела йолайндаь хIаьта Iалашду воакъар а хала да.

Тесса леладу вай дукхача боахамашка кадраш хьахархарен уж балхаш тIа дIахьожарен гIулакх. Цу наха болх хьабарен садиIарен хьалаш вIаштIехьдакхад. ХIанз а кIезига бац вай боахамий производства кулгалдеш цхьаккха тайпара юртбоахама заваленешка дешназ бола нах. ХIаьта царга каст-каста вIашагIъехача курсешка дешийтара хайре деш хIама а дац.

Из бахьан долаш дукха нах балхара дIабувл.

ДIахо нов. Полушкина совещане лакъа лоацарашта дуьй республика юрта боахама министерства колхозийи совхозийи экономика лакхьяра де лерхIачох. Цо тIахьийхар боахамий кулгалхойи специалисташи укх шерен пятилеткан планаш кхоачашъяра шоай хийнар кхо йа деш къахьегара, хьайбашта шортта довкъар Iалашдара.

Сунженски района XIX партсъезда цIерагIча колхоза председателa нов. Шумилова шоай коллектива балхах лаьца дийцар. Цо е йоагIаш критика йир проектни организацеи «Сельхозтехника» объединенеи. Проектни организацеша боахамашта лоаттаю проекташ республика хьалашка диллача пайдена йоацаш хул. Цул совгIа шоаш йиллача хана документаци хьаенна а балан уж.

«Сельхозтехника» объединене чIоагIа тхона эшаш йола цхьайола техника лоаттаац, дефицитни сагалаш кIезага хьател. Из бахьан долаш боахамашкара дукха техника болх ца беш латт.

Нов. Шумилова яхар хьаллоацаш къамаьлаш дир укхаза Урус-Мартана района «Горец» совхоза директора нов. Якаева, Грозненски шурий совхоза директора нов. Шагос. Цунна цхьаьна цар къаьстта теркам тIабахийта дийцар шоай боахамашка дика чIоагIаьь доакъара бала хьае шоаш гIертарах. Из де лерхI цар хий дехкача лаьттаника дуккхача шераштa йола культурни даьгIенаш хьаярца. Къилбаседа Кавказа дуккхача хьалха латтача боахамашка цу тайпара даьгIенаш йола дукха а я. Цхьабакъда цу даьгIеннй хIара гектара тIа кхоьбаш 4—5 бежан леладе аьттув боал цар. ХIаьта цу гIулакхо царна чIоагIа пайда а бу.

Цу даькъе шоаш Iоаьча опытах лаьца дийцар совещане Черсий - Балкхарой республикерча «Красная нива» яхача колхоза председателa нов. Евтушенкос. Цо маьххара 400 гектар дIалоацача культурни даьгIенашка 1300 етт лелабу цар. ХIаранегара шера 3150 килограмм шура а йоакккхаш. ДIахо йоазча хена уж даьгIенаш 700 гектарага дIаккхоачаш шерьа дега ба уж.

Безам тIабоалаш чулоацам болаш дар РСФСР юрта боахама министра заместителa нов. Агибалова укхаза даь къамаьл.

Цо белгалдир республика колхозашкеи совхозашкеи дагIенаш тоаяра хайра хIама деш доацилга. Уж тоаяра эша планаш боахамашка хIанз а йоацаш я, хинеи кхеи эрозена дуьхьала лертIа бола къовсам лоаттабац. Деррига боахамашка балха юкъейоалабьаьи севобороташ, хIаьта уж юкъейоалийнай яхачар а нийса лелаеш а яц.

Цхьаккха болх беш яц аьнна ала йиш я опытно - мелиоративни станцеш. Иштта тесса лелабу шийболх юртбоахама опытни станце я. Юрта боахам дегIабоалабирайи хиларча Iилмо маьххара боахамашта рекомендацеш тела еза цар, цхьабакъда хIанзалца цу даькъе геттара кIезига хIама даьд цар.

Ла йиш йоацаш лоха я республика юрта боахаме къахьегама овсарле, хIаьта продукцега дIадоар геттара лакха да. Иштта дIадахача шера республике юкъера лаьрхIача хIара вахача сага 30 килограмм кхоачаш дулх даьккхад, хIаьта Черсий - Балкхарой республике даьккхар 63,5 килограмма долча. Иштта лохагIа да кхыдола хьокхамаш а.

Совещане даькъа лоацаш а къамаьл деш а хилар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретарь нов. Абубакаров.

Кулгалхошта, специалисташта чIоагIа пайдане къамаьл хилар цига цу дийнахь.

Б. БОГАТЫРЕВ.

ЮННАТИЙ БЕРКАТЕ КУЛГАШ

Сонаши баьцадаарши чуьдаьб ба хIана къонача натуралистий республикански станце мичуринцаш. Дика хьийкъаб сон. ХIара опытин дакъатIара шоаш хьа якхачна хIаманга хьеже цох шоашта гулдеьннар дневника тIа дIаязду юнаташа. Цул тIехьагIа тахка а течка кердача шера цох пайда эц.

ХIьта хIана помидорел, варсех, Iажех йиза яшкаш цаI шоллагIчоа тIехьа складашка дIаккхьаш латт. Цига дукха ха яккийтац берашна кхедаьча баьцадаарашка, сомата Доьллака уххача берий бешна «Ласточка» яхача санаторе коллективашна чIоагIа раьза болаш дIайийбу цар кхебаь хьувкъам.

Заводской районе Строительная яхача улица хьатIаоттача дукъатIа уьла юнатий Нохч-ГIалгIай станин вай бераштa йоазa дукха хэ я. Укказа масаза болх беш я баьцадаараш, сон кхебу кружокаш, зоологически хьу лелаюш кружокаш. Шай къаьстта группаш я энзаш кхедеш. Дукха тайп-тайпара экзай кIорапаш вIашагIтеха Iомаденнад беоаш. Масала, «Праздничный», «Турпала Вьетнам», «Космоса турпалаш», «Пионерий костер», кхьдараш. Цу тайпара кIорапаш уттаара компонашеш школашкара юнатий кружокашка, пионерий лагерашка дIакхухьийт цар.

СССР халкъа боахама карагIдаьнарий выставке дакъа доацаш я юнатий станци. Бераштa юкъера цуккхача юнаташта СССР ВДНХ Сийлен грамоташ, медалаш тийнай. Дукха ха йоашаш цу выставке белгалбаьхарех ба баьцадаараш кхеду Меочанская Марина, Брагина Люба, Устерхалов Сергей. хьаIбеш лелазер Степанов Саша. ХIьта къонача кхаш леладеча Абасов Сашийна ВДНХ боза медаль еннай.

Дика толамаш дахках хьулелераша а. Школашкара массехк хьулелаю звенош Ерригроссийски хьажаре дакьалоацаш хиннай укх шера. Нестеровски юкъерча школа хьулелаерашта шоллагIча степена Диплом, биологически кабинете оттаю оборудовани елар цу хьажаре. Опытий балхаш дикагIдаьча Троицкий Каргалински юкъерча школа юнаташта хьожайр шоллагIа меттиг. РСФСР-а ВЛКСМ ЦК-и просвещене Министерства Сийлен Грамоташ, маькера сагIаташи хелар царна.

Белгалдаккха доагIа станце дукхагIбола юнаташ школа чакхьаьхачул тIехьагIа лаккерча дешара заведенешка биологически факультеташка дIахо деша ухилга. Соахк дийша чакхдаьннача берех 15 юнат вай Нохч-ГIалгIай педагогически институте дешаш ва. Цу институте йиьлагIча курсе деша агIа СССР ВДНХ массехк дипломий медали енна станце дикагIйола хьайбаш леладеш хинна Чермак Лариса. ХIанз а тIехьа шей балха товзал къонача дIалуш цу станце болх беш я Лариса.

Дукха ха йоашаш вай юннаташка хьоашалгIа баьхка хилар КъилбаседаХIирий станце къона натуралисташ. Станце звеньенаш мел деча балхашка хьажар хьаьший. Экскурсийна чIоага раьза хиннача бераша шоайнига хьоашалгIа байхар вай юнаташ.

В. НАТАЛЬЧЕНКО.

Вайна ховча тайпара, РСФСР-а городашка — Петрозаводске, Мурманске, Ленинграде шоай литературен искусствон дIайоавзийташ хилар вай республика творчески коллективаш. ХIьта Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен яллен халхарен ансамбла артисташа вай Даьдей столице Москве а дIайоавзийтар шоай дика искусство.

Укх денош, бутт совгIа за хьоашалгIа а яьнна Нохч-ГIалгIайчене цIабахьхир, уж.

СУРТА ТIА: ялли халхарен ансамбла а филармоне а артисташ.

Е. Мегребова сурт.

Доьазол дешара

ХАЛКЪО ХАЬДДА ХАРЦ БУ

ХАНОЙ, 4 август. (ТАСС). «Керттерча шиц хаттара — американски эскар арадаккхара Къулбехьен Вьетнама ше къаьста йола бокъон — хьалха а санна дукхьал вайна юхаувзалу Никсон», — яхаш язду «Нян Зан» яхача газета, 30 июле хинна США президента Р. Никсона пресс-конференци йоашкеш. Цу пресс-конференце дIаьхка а хьахьехкар белгалдоаххь газета. США правительство ше де дага яхоаба агрессивни гIулаккхаш хIана а дита уйла йолаш ца хилар Никсона дIахьош йола «вьетнамизаце» программа тIом а американски эскаро Къулбехьен Вьетнам дIалаьца доаттабар а дIаьхде, вьетнамцашта дукхьал доаттабеча къовсаме вьетнамцех пайда эца лерхIаш я. Американски халкъа тIема дукхьал хилара болам юхатоха лаьрхIа а я из.

Вьетнамски халкъо хаьдда гуча а йоаккх, хира я ю американски правительства агрессивни колониальни политика, йоах «Нян Зана», Американски моллагIча тайпачабехка гIулаккхашта могаргдац дерригача дунен тIера общественность Iехае а вьетнамски халкъа дIахьалла бодача низ болча болама воакъарле е я, яхаш белгалдоах газета.

ХЬАЛ КХОХКАЛУШ ДА

ЛОНДОН, 4 август. (ТАСС). Къовсама кердача средствах пайда а эцаш, английски эскаро бахача наха дукхьалара репресси лаккхе ю дIахо дукхагIа кхохкалуш да Къилбаседа Ирландера хьал.

Белфаста улицашка гучаьннай электрически зерах етташ йола броневой автомобилаш, яхаш хоам бу агентствашa. Рейтер яхача агентства корреспондента йоах, броневикаш йийхар католикех бола хъе нах бахача. Фоллс — Роур яхача районе гулбенна массехк бIаь демонстранташ «си-эс» яхача газаца дIа-юха лелхабе да мегачул тIехьагIа. Кхы а хьалхагIа полицен эскарой реяне нахорч дола топаш йийттаяр.

Карательни операцешта магизар граждански бокъонаш бахьеи къовсам доаттаберий денал дохаде. ДIалахача кIиралдинахьа вгIазбаха бIаьш бола кхалнах Ольстера столицерча английски эскара штаб-квартире чухьийлхар, «си-эс» яха газ тохар юкъа даьнна. Кепайоазоно деча довнех, салташтен городе бахача нахаи юкъера довнаш тохен а дIахо деш да. Къаьстта ира хьалэттад дIадахача кIирагIа английски салташа Даниэль о'Хаган яхача ирландски зIамигача сага топаш техача Ньюю-Лодж-Роур яхача районе. Вийна из чIамига саг дIадолладача хана цу районе юха а нах хьар кхер эскари полицен.

Полице кхы а 20 саг лаьцар Белфаста католически районашка.

НЕОФАШИСТАШ ЧУХЬАЛХАР

РИМ, 4 август. (ТАСС). Сажарбус хIьэнха а бIеха тийшабола бир итальянски социальни боламерча (неофашистски парти) Iаьржа кочамаш ираша. Городе Риччоне (Форли яха провинци) фашистех бола хулиганаш Итальянски коммунистически парте секце чухьийхар. Бийсанна секце помещене цу а баьнна, бандиташа йохайир мебель, корий кизгаш, дерригa документаш, цул тIехьагIа помещенена цIи а теха. чехка бойлле дIабахар.

Цига неофашистски вандалаше яйрчадаьккхар дунен шоллагIа тIом болча хана Дукхьален болам юкъе хиннача, итальянски фашисташ немецки нацисташен топаш теха боабаьча итальянски 12 патриота дегIа памятник.

Iаьржа кочамаш лелаечар дуж бIеха гIулакхаш чIоагIа новкъа а хийтар, вгIаз а бигор чехка демократически прогрессивни уйла йола нах.

КПСС историцара безам

ДЕЛИ, 4 август. (ТАСС). Индийски читатела чIоагIа хотташ да «Советски Союза Коммунистически парте истори» — яха книжка — КПСС революционни къовсамен турпалча гIулакххийн уйла тIаозаш йола летопись. Из произведени дукха а Дели, Бомбея, Калькутта, Мадраса, Тривандрума, Лаккау йоаккхийча книжкай магазинашка. «Пиплз паблишинг хауз», «Нэшнл бук эйдженси» санна йолча, цIи хезача прогрессивни издательствашa дукха хIама даьд КПСС истори Инде демократически общественноста дIадовзийтара.

«Нью эйдж» яхача индийски коммунистий газета йоах, цу книжка дуиц Советски Союза Коммунистически парти хьахилара, къьвача дунен дерригача нахашта дукхьал доаттабьеча къовсама керте лаьттача сийлахь воккхача Ленина парте къонахчалахи патриотиамахи.

АСФАЛЕ АГЕНТАШ

Гречески хунто ФРГ территоре тIа къайлагIа барт вIашагIа а белла тайпа балхаш леладаь керда маттигаш гучаьннай Бонне. Афински полковникий резидентий гIулакхаш деш ба Ганновере, Франкфурт-на-Майнере Греце генеральни консулаш. Цар задане ет Малхбузен Германе баха гречески балхлой дайна на Iеш, мел хинна а тIаьхарча афински режима раьза бац эьхна тетеш дегабувн бешмаш баршта тIа а яхь. Дукха маттигаш я «асфале» гречески охранка агенташа гречески балхлошта кIайлена а хуланаш дов даь. Цу хьаькехьа белгальнна баьхдараш дуьц Ганновера металлистий малхбузгермански профсоюзо кепатеха араьяккхача къаьсттача доклада тIа. Доклада тIа загеряю маттигенча консула Агенинос Зэсентериса тексторнателашта гречески балхлошта акатагIа тайпаэа бийттa дукха маттиги. Къаьстта а сий зоэпая гIулакх тиннад «Союз центра» яхача эмиграцески организаце ганновески бюро цу консула агенташа патриота Папатеодара чосаш Iэйтта массехкахьа човнэп яьна кана.

Бонна журналистски гIоавраэкэ ишта гучадьнная уж ерригатеррористски актий дукхьал Афинера яхача указанегIа еш хилар. Ерригача гречески посольствашкен консульствашкен «В-607348» яхаш зъэйIаргIа поякка дахьийтад доазол неьаэоча гречески патриоташта дукхьала этара чIоагIагIа йола гIулакхаш чаккхдоахила тIадожадеш.

Белгалдоалаш хIама да, «асфале» агенташа уж дераята бандитски гIулакхаш леладеча ханамалхбузгермански полице дукхьале ше враа совгIа, ма хаара эьна. Шенне эттча чуогбэо лелааьь хилар. Иштте хар масала, антифашистски демонстрацена юкъе дакъа лоацаршта полицейскеша еттаэ хиннена Мюнхене. Цу ерригача фактана тешаа ду, чуччэ американски къайлагIарча элубжешна меттел малхбузен-германски разведкана а эйхха бувагмаш хилара.

А. ЖОЛКВЕР.

(АПН—Радио корреспондент). Бонн. (Телефонаца).

ДУНЕН ТIА МЕЛ НАХ БАХ

НЬЮ-ЙОРК (ТАСС). ДIадаха шу юкъехьачча хана дунен тIа баха нах 3,552 миллион саг вар, йоах ООН-а хIара кварталехеча арiIанарча доклада тIа.

ДукхагIа нах баха пачхьалкхенаш юацача хана доклада тIа цIераш еьхай Китайски Халкъа Республика (740 млн. саг), Инде (573 млн. саг), Советски Союза (240,5 млн. саг), США (203,2 млн. саг).

ИЗ КХЫ ХИЛА ЙИШ ЙОЛАШ ДАЦ

НЬЮ-ЙОРК, 4 августа. ТАСС корр. Э. Баскакова хьахойт:

Японски городашта Хиросимаен Нагасакенен атомни бомбаш йийтта 25 шу дизар вIашагIкхийттача Штатий общественноста белгалдаккх Iоадала зулам дар бахьан болин байна нах нагaбола дe хиларах тарра дакхкха ва Iеш, дерригa адамаш ца хилийта гIертача дунен атомни тIемах бола кхерам лага а бохийташ.

Нью-Йорке дукха нах хьежар «Хиросима Нагасаки, 1945 ш. август» яхача фильмага, цунга хьажарна лувзалена хилар тIема дукхьалара демонстраци. Гулбеннача наха хьалхашка къамаьл дир машарэи дунен халкъашта юкъера-кхохкам лелбараи тIехьа къовсам доаттабеча американски активисташа, хIьта иштта Японера баьхкача вIашагIкхийттача Штаташа даь тIема зулам бIаргадайнача наха а.

Бомбаш ма йийттанге а японски кинооператораша яьккха из фильм ткъаь пхиъ шера Пентагона архивашка уллаьй, хIанз мара мегадац американски общественноста из нахага дIахьоккаргйолаш араяккха. Фильм чIоагIа доаьнь я. Ялхайтта минута кхасташ долча лента дуьц, хоьш махиллара, тIема гIулакха вIалла эшаш доацаш йийттача бомбаша тIаоттабьеча Iадамех, японски ши город цIеяьнь йоахарах.

ЗУЛАМИЙ СТАТИСТИКА

КIезига марадуйнаши кхийола наркотикаш кхечан Къулбехьен Корее пох бахача нуьктaшка цу мехка территоре тIа йолча американски дуккаяна базашкара, кIархалаш долча эшка саьргех яьча картех тIех а йоахаш. Из бизнес е, цул совгIа дикка пайда боалаш а я. Iааьрад бе доалларешта вIалла новьа а цецаш я, «Цу доьхаж доаллача баьцах», дукха ха хьалха деиз хоьш махиллара, кхераме зуламаш дувле а.

Ер ба газетин хроника даьча тIеххьарчарех цхьа хоам. Сеула 30 миль мара гаьна йоацача Тондуопнерча тIема базерча американски шиэ салтечо — наркомана бритваш хьийкха ойбр корейц Ким Хва Нами цун сесаги. ХIьта укх тIеххьарча цхьа шера Къулбехьен Корее дерригa а 3000 совгIа уголовни зулам даьа «джиайшa» аьнна дIаяздаьд. Зулам даь моттиг эттача, формальни Къулбехьен Корея юриспруденце бехке эу американски салте е эсар.

Цхьабакъда, мехка законаш телхадаь, кхыметтел зулам деча хьалыьача а беррига оккупанташ оацц уголовни бехктохаме. Дукхьала бехке берех 193 американец мара (ахи зерр совгIа волча салтах) суда хьалхашка эттавац, уж етта гаIазар деш мукъабовлийтаб, хIьта 4670 уголовни дош «машаре» къовстадаьа.

Мишта еаргья суд Сеула ловл дераша шоаш лорабераштa, шоаш а цар тона кIал латташ хилча?

В. ПАРАФЕЕВ,
АПН соб. корр.

Пхеньян.

БАКИНСКИ ФУНИКУЛЕР. Форде йист юаз цо лакхе гут тIа уллача Кирова цIерагIча паркаца.

Ю. РАХИЛА сурт. ТАСС фотохроника.

НАХА ГIУЛАКХ ДЕШ БА УЖ

Шоай кьахьегама толамаш ди тIехьа сов а доахаш вай халкъа цIенен тешамен гIулакх деча торгован болхлоех ва Грозненски районо № 1 йолча боахама товарий тика заведущи вола Арсамерзоев Ваха. ПрофессегIа товаровед ва из. 18 шу да цо торговле болх бу. Йоккха опыт Iайнай цун.

Коммунист Арсамерзоев Ваха заведующи вола тика районе йоккхагIчарех я, хIьта цун коллектив дикагIчарех лоархI. Товарий ассортимент 1,5 эзар оцIи йолаш я цу тика чу. Уж дерригa товараш шо-шоай чоттигашка латт. Цена, цхьалхо йолаш е тика, кооперане, санитарни правилаш йиза чхоачашъю. ХIара дента тайп-тайпара хIамаш эцаш бIаьш нах боагIа тIека тIа, хIьта царна. Iымерза безаме гIулакх ду шоай балхах дика кхеташ, болча продавецашa, раьза хила вовзал тика тIа вела моллагIа саг. Гаьнарча юрташкара нах а ух укказа минеральни удобренеш, ядохимикаташ, кхьдола боахама эша товараш эца.

Iымерза хьыьнала болх беш бола тика болхлой Мичурина цIерагIча поселке бахача наха дика бовзаш дукхабезаши хинна Iац. Цо хьаьнах царна баркал оалаш жалобайи предложенейи книжка тIа даьча дукккхача йоазош.

Арсамерзоева эттара хьалхара помощник ва 15 шера торговле болх бань Колгаев Муса. Колгаева къахьегама толамаш белгалдаьхах дукхача Сийлен грамоташнa, ахчан премешна, юбилейни медалица, советски торговле отличник яхача значокаца, коммунистически къахьегамо ударника цIи еннай цунна, цун портрет Респотребсоюза Сийлен доска тIа доалл.

Шоай профессе дукхаезаш болча торговле специалисташа шоай вIаьхий опыт гIад я баха дIател къонача коллегашта. Цар даь хьехамаш цIеккха а дицлургдац укказа практикагIа хиннача, хIьта училище йисте яьккхачул тIехьагIа укказа балха а баьхка дика продавецаш болаш къахьегаш бойхача Айазатова Зурайнен, Дудаева Зинайнен.

Арсамерзоев Вахас кулгаллеча коллективо ах шера план 102,5 процент кхоачашдьяй.

— ПхелагIча шера план ханал 10 ди хьалха кхоачашъе лаьрхIад оаха КПСС XXIV-ча съезда сийна — йоах тика заведующе Арсамерзоева Вахас.

Продавецi товзал тIехника харо новкъостал ду товарооборота план хIара бетта тIеххкоачашъе.

ХIанз самообслуживане отдел хьайийллай. Тика тIа хIама эца веннача сагага парсIатта дIатIа а вэха шийна деза товар хьаьща йиш хургья, цо новкъостал дергда эцараштa а продавецашта а.

Шоай низ кхоачар ду тика коллективо пятилетка тIеххьарча шера план кхоачашъе.

Я. ЦУЕВ.

ИЗ КЪЕ, МИСКА ВАТИКАН

Папа Павела Сардине горнигашка бахача нахана цхьа ше вIашагIкхийттача хана царга дIакхайкадир, ше вIаьхий ваи эьнна. Цо дувцар дег тIаоа да аьнна тетеш хинна этта ташаш бараш а бар. ХIьта я, христианашта «тешаш, дотганийла. безам» мара кхы хIама доадлургдац Ватиканага аьнна Папа. Римски дукхар цхьанна оагIорахьара тарлуш дац католически киназа банковски счеташца.

Деррига а фух аьнна, Ватикан — чотьь варгеоацаш дукха гапзашта дIадала да даллал дукха тIаосаши доами йола дунен тIа эттара йIахегIча «организацене» цаI. Вуще йиш ю хIанз а тIехьа хинна дукха акха телаш вола 600 миллион католик я.

Цхьабакъда, массаена хоам ма дарра, аьнна хоав лец. Кхетахеш за дагахь санна хилавал хааг ца хиьна лоашача хана паргIатте массех миллион стерлинга хинхагIа акча гуале Ватикана вIаштIехьдарс ца хилар. Поль Геттена а Аристотель Онассиса а моллагIча хуьне миллионере а мукврдэшеш мэ чара. Ватикана а ханна. цар акча дIа а хийна. гIулакхаш дIадахийтад.

Ватиканага Iехалмате воккха чаал, дунен рынке фо ше йола чотьь баргIэоацаш дукха финансови операцеш дукхал хетеш боалараштa даам боадзена кIал йоцала хьайне я. Католически кинаьз тхамара цуи апартаментташта дахла йоалача йоакха йоадача контораш ир чIоагIйеча багIача хьалдарий группана мара хац долла хIама бокъонаш ше ма дарра. Кхыметтел Папа ше а ойлаьогI, хетаргаьхьа, ду ерригача къайленех хкеташ-м. Белгаларча бахьанегIа шой балансови счетий цхьаккха тайпа бюллетень кепатеха доадоаккхаш яц Ватикан, кхыметтел цун доалахьара искусстви произведенешта ирь описан а яц.

Дукха ха йоашаш дон даьлар Ватикана пачхьалкхен налогаш тачхи ца лараx. Хетраьвь цуи боахамa нах бе вIаштIехьдаьннача эксперташтa хетачох, из капиталовложенешкен маьхерча къахьташен даьрхIача шо миллиард стерлингий фэчтал кIезигагIа боалаш ба. Лаьо тIад. цун оборотни активо цхьана даьохIача Франце дошоа валютени запасех боккхагIа хилав. Иштта гучадьннад Ватикано Iалзьчате дукха дошуо ВIашагIкхийттача Штаташкара Форт-Нокс уллаеш хилар. Укх тIеххьарча хенана цун доалахьа хиннай итальянски рынкера хIара вхийттагIа йола ахча. Католически киназ шой доалахьа акцей контрольни пакет кхоаш е мехкарча шоттерча ше бане, йиъ финансови фирме, йиъ йоккхагIйолча страхкомпане, бовал доалаеча массехк завоце, делаш йолаш ммущество йоахаш йолча цхьа компане. дукхахча цхьа предпринятешка гоьал йоккхий капиталовложенеш йоаьэш ца. Итальяннашта хIан тоьэаь доашкара дзагIаш йола дахьа хоэ папски зэедашта вокьe, цIагIа делаш тайп-тайпана сIечаэп а эйеш. Масала, Ватикана тIахьомаш доаттаеш йолча фирмаех цхьане аркен вахи цIеноагIа лаьрхIа оборудовани.

Цхьабакъда, валогаш гулъераш Ватикана йоккхийча бровзови наIарех хIама етта баьлча деза католически тьаа дараш шоай итальянски вашеш тIа-тIа дукхагIа кахарa хIанха болабеннаб.

Дукха ха йоашаш, масала, дукхагIча даькъе Ватикана доалахьа хинна «Дженерале иммобильяре» яха компани ахкая цхьан американага Чарльз Бладорга. Итальянски экономически вахаpера из дзарьхIеме события ше йоашкаш «Эуропео» яхача журнало язду: «Шой капитал тешаме доазол дехьа дIадахаа гIерт киназ». Цул маIан цхьадолча дакъе налогови агенташ тIабераир за, цхьабакъда. эттара хьалха кхачахьара даха дезаргдолаш цо цун бахьан. Укх тIеххьарча шеранашка тьаьстта сий долаш хиннача киназал бола телшаш бийнеб итальянний. Ватикана хьайлагIа налоговн аьттова телигта хийвен башха-ховача доемунаш тIа а тайша леяа барданлаш бIарга байеене бола харжаххой тIа-тIа дукхагIа йоайла хувва баьннаб: «Iийса пайхамарa бIаргаго дезаи ер».

Киназе гIулакх дераш хIамах чIоагIа сакхуш а Iаса пайхамаре дешар дека дагадоэтIаш а хила мег: «Имкала маьха Iургах наккъала эттагIа ха вIаьхийчо масамала ваха йолчуд». Гунох, кхуччча даи оароя хилла эгIазвига. ВIубенaм чIаагIоллен дайзду цар шой гIулакхаш.

А. ВАСИН.
(ТАСС).

«АГИТАТОРА БЛОКНОТА» АРГIАНАРА НОМЕР

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропагандан агитацен отдела «Агитатора блокнота» 15-гIа номер хьаелалу КПСС XXIV-гIа аргIанара съезд гулъярах болча парте ЦК Пленума сопамца.

Блокнота рубрика я — «КПСС XXIV-ча съезда накъадолхаш». КПСС обкома пропагандан агитацен отдела заведующе заместитела В. Шанина язъьча «Агитаци — дIадехарий боараме» яхача статья тIа дехкараш оттаду съезда кийчо ена юкъагIа массово политически болх боаржабара.

КПСС ЦК июльски (1970 шу) Пленума материалех еча беседайи политинформацейи тематика я.

«КПСС ЦК Пленума решенеш — дахаргIа». Яхача рубрикана кIал я КПСС обкома юртбоахама отдела заведующе заместитела Н. Плескина язъьь «Доакъар, доацьар, кIезига е — доакъар!» яха статья.

«Деза денош» яхача рубрикана кIал кепатехай Нохч-ГIалгIай гIашлошъеча управлене начальника Н. Чудакова язъьь «ГIашлошъечун ди» яха статья.

ДIахо а кепатохаш я «ШерагIа пайда эца юбилейни хьалхарча деношка Iоавьча агитаце опытах» яхача темах лаьца язъеча материалий цкъа. Номер тIа кепатохай КПСС Ленински райкома секретара В. Пескунова язъьь «Ара цIай да» яха нах баххача метте беча массово-политически балха хьакъехьара статья.

Дунен халкъашта юкъерча темах я «Европана машари хилрамзлен» яха Европе кхерамзле хилийтара проблемах лаьца коммюнике меморандуми тIаийцача будапештски совещане хьакъехьара М. Васильева статья.

Идеологически балха хроникана юкъе кепатеха да КПСС ЦК июльски Пленума материалех лаьца еча беседий хьакъехьара хоамаш а кхыйола материалаш а.

Ю. ПОВАЛЯЕВ.

КАРТОНАХ ЯЬ ВЕНТИЛЯТОР

Татапа доаттабеча къовсаме хийша металла меттел дIаотте йиш йолаш хинна къахат. ВЦСПС къахьегам лорабара Институте картонах яй вентилятор. Специалисташта хетачох, картонах яьча вентиляторех театрашка, клубешка, телевизионни оаз дIаяьхьача студешка пайда эцаш хала чура тата диэзэи леьгIагIа хул. Картонни вентилятора образец Москве дIаяхьийтай Останкински телестуде оттаьра.

(АПН).

ЗIАМИГАЧА САГА БИБЛИОТЕЧКА

«ЗIамигача сага библиотечка» яхача сорецара йоккха йоашаха форматагIа дола книжкилгаш араехеш йолаеннай город Ставропольера издательство. Араехачар дорхIачох. библиотечка кагирхошта дувцаргда хIамзарча вахара актуальни проблемех, кагийча нахан мехкараштa дагалаттача дешаштa жоп дувеза. Книжкаш тIа хургья тахан кагирхой клубешка юцаши къувсали йола проблемаш а.

«Вахаре доттагIа лохаш воцар, ше шийна воккхагIволла моастагIа, ва». ГIоралычача гуржий поэта Шота Руставеле цу дешашта хьаьлаьлу доттагIалах новкъосталах лаьца эвехийна библиотечка. Книжка язара йола лаод хилар мишта кхетаду Iа доттагIал яхача анкета тIарча 12 хаттара советски студенташа тийннача жопех. Иштта пайда эцаб дения арадувлача кепайоазон тIа хиннача лаьха доттагIале хьакъехьарча къыьгагIа йолча фактех а. ЗIамигача книжкьга тIа довладу шоаш доттагIа хьонах лоархI, кагийча нахи мехкараштен юкъера доттагIал мишта вIаштIехьдоал, цхьан сага масса доттагIа хила йиш я, доттагIчун дехкараш молагIаш за таттарании безам барани цхьатара хилала даргдоаш ду... яхаш деша багIача кагирхоши студенташен дувцараш.

Анкета тIарча хаттарашта юаш жопаш телаш кагирхошех мехкарашен белгалдоах доттагIал эшаш хилар.

Петр ЯЩЕНКО,
АПН корреспондент.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллен Грознен хувцалуш моржаш а йолаш, дукхагIча даькъе йоачаи а йолаш, малхбоалехьара гIаьххьача боараме мух а хьекхаш хо хила а фегара температура республике гIолла 30—35, Грозне 32—34 градус йIоихал йолаш хила а тарлу. ДIахорча шин дейи шин бусе дукхагIча даькъе кIезигдукха, цкъаза ноагIо моржаш а йолаш. 7 августе республика къулбехьарча районашка цхьаццайолча метте кIезиг-дукха догIа а делхаш, ды а къункъаш, хьйда лостам боацаш, гIийло, гIаьххьача боараме кхоачаш мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура бийсашка 17—22, деношка 28—33 градус йIоихал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Редактор
М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа, хьажа

РАДИО:
6 август

6.30 — Юрта Iуйре (гIалгIай меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.22 — Ялат чуэцара дневник. 8.27 — Калиновске илли. 8.45 — «Цу кoтало» яха корреспонденци (нохчий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Ялат чуэцаш къахьегаш боахкараштa бола концерт. 16.30 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 16.45 — Халкъа тIаьхьенаш бола Iеш ба. 17.00 — Доал дара школа. 17.15 — Ашараш. 17.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.45 — Вай индустриальни мохк» (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Ашараш. 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ:

16.30 — Передачай программа. 16.35 — Школьни каникулий деношка. «Са доттагIа Колька» яха художественни фильм. 18.05 — Передачай программа. 18.08 — Пирновая программа. 19.00 — «Объектива Америка» — Центральни телевиденен ерригсоюзни радио политически обозревателя Дружинина передача. 19.30 — Теленовости кердадараш (гIалгIай эрсий меттала). 19.55 — Шозна бераш. 20.15 — Дуйрех тьеллаьэача юкъера обзорен. 20.45 — Передачай программа. 20.50 — «Цена Танарча» яха художественни фильм. 22.10 — «Рождение гармонии» яха документальни фильм.

РАДИО:
7 август

6.30 — Юрта Iуйре (эрсий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.22 — Ялат чуэцара дневник. 8.27 — Бразиле ашараш. 8.45 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Физкультурни дола концерт. 16.30 — «Ялат чуэцача коммунисташ» яха радиокорреспонденци (нохчий меттала). 16.45 — «НохчIГIалгIай поэзи ашарашца» яхача циклацара передача (нохчий меттала). 17.15 — «Критикеи самокритикеи болх хьабара йола тоххам бань метод я». 17.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.45 — Вай индустриальни мохк (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.30 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ:

16.00 — Передачай программа. 16.05 — Белашта. Фильм. 18.55 — Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий меттала). 19.05 — Хоамаш. 19.10 — Кинажурнал. 19.20 — Интернационализме Атеистически хетамех яха чаебара пеккарийн (нохчий меттала). 19.40 — Шозна бераш. 20.00 — Физкультурника Денга. 20.20 — Передачай программа. 20.25 — «Са дог хоьмашта две» яха художественни фильм. 21.03 — «Снимается Отелло» яха фильм концерт.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина урам, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-08; редактора зам. — 3-38-11; бехкетаьна секретара — 3-34-38; партийни вахарa культурия промышленностен отделий — 3-42-30; Юрта боахамайи письмой отделий — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революци проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-08; зам. редактора — [redacted]11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ5164. Заказ № 6850.